

Elina Montonen ja Pinja Pöntinen

”SÄ NÄET JÄLJET JA PÄÄTTELET LOPUT.”

Vankilatuomion vaikutus minuuteen
Kirjallisuuskatsaus

Opinnäytetyö
Sosionomi (AMK)

2018

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Elina Montonen & Pinja Pöntinen	Sosionomi (AMK)	Marraskuu 2018
Opinnäytetyön nimi		
”SÄ NÄETJÄLJET JA PÄÄTTELET LOPUT.” Vankilatuomion vaikutus minuuteen Kirjallisuuskatsaus		43 sivua 6 liitesivua
Toimeksiantaja		
Mikkelin vankila		
Ohjaaja		
Eija Karjalainen		
Tiivistelmä		
<p>Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia vankilan vaikutusta ihmisen minuuteen. Työn tarkoituksena oli tuoda uudenlaista syvätason tietoa muutoksesta ihmisen identiteettiin ja minäkuvaan vankilassa olon myötä. Teoreettisessa viitekehyksessä avataan identiteetin, minäkuvan, rikollisuuden ja vangin käsitteitä.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin systemaattisena kirjallisuuskatsauksena. Tietokantahaku suoritettiin neljässä elektronisessa tietokannassa (EBSCO, Melinda, Finna, ScienceDirect). Tutkimukset rajattiin koskemaan vuosia 2007–2017. Työhön valikoitui suomen- ja englanninkielisiä tutkimuksia. Hakujen tuloksista valikoitui työhön 14 tutkimusta. Käytimme aineistona lisäksi aiheeseen pohjautuvaa kirjallisuutta.</p> <p>Keskeisimmiksi tutkimustuloksiksi opinnäytetyössä muodostuivat vangin minäkuvan ja identiteetin muutokset sekä vaikuttavat tekijät. Tuloksia tarkasteltaessa nousi esiin kolme kategoriaa: vangin identiteetti ja minäkuva, sosiaalistuminen ja sosiaalisesti hyväksytyin identiteetin muodostuminen. Vangin muutokselle tärkeitä perustoja ovat sisäiset ja ulkoiset tekijät, kun taas negatiivisesti vaikuttavia asioita ovat yhteisöllinen paine, rikollinen verkosto sekä vangin leima. Tärkeintä muutoksessa on ihmisen henkilökohtainen halu muuttaa itselleen/läheisilleen haitallista toimintaa. Rikollisen identiteetti heikentyy ajan myötä. Henkilön ollessa vankilassa toisten vaikutus identiteettiin ja käytökseen ovat voimakkaan ulkopuolisen paineen alaisia, jolloin vanki voi valita rikollisen identiteetin suojellakseen itseään. Eri-laisilla kuntoutusohjelmilla pystytään heikentämään vanginkäsitystä itsestä rikollisena.</p>		
Asiasanat		
identiteetti, minäkuva, rikollisuus, vanki		

Author (authors)	Degree	Time
Elina Montonen & Pinja Pöntinen	Bachelor of Science in Sociology	November 2018
<p>Thesis title</p> <p>“YOU SEE THE TRACS AND JUDGE THE REST.” An Imprisonment and its impact on the self</p> <p>A Literature Review</p> <p style="text-align: right;">43 pages 6 pages of appendices</p>		
<p>Commissioned by</p> <p>Mikkeli Prison</p>		
<p>Supervisor</p> <p>Eija Karjalainen</p>		
<p>Abstract</p> <p>The aim of this thesis was to study an imprisonment and its impact on the self. The purpose of this thesis was to gather new, in-depth information about the change in identity and self-image among inmates. In the theoretical framework of this thesis, the concepts of identity, self-image, criminality and prisoner are clarified.</p> <p>The implementation method was a literature review. The search for the literature was conducted in four electronic databases such as EBSCO, Melinda, Finna and ScienceDirect. The results were limited to the years 2007-2017. The results consisted of Finnish and English articles. Fourteen international studies were selected for the literature review. We also collected other material about the subject.</p> <p>The most important results of this study showed changes in prisoners’ identity and self-image and factors connected to them. The results highlighted three categories: identity and self-image, socialization and creating the accepted identity. Internal and external factors were important to the prisoners change process while the community pressure, the criminal network and labelling affected negatively. The most important thing seems to be personal motivation to change harmful behaviour towards himself or others. The criminal identity decreases with the time, because in prison other inmates can strongly influence persons’ identity and behaviour and because of that fact the prisoner can choose criminal identity to protect himself. With the help of different rehabilitation programmes, the criminal identity can weaken.</p>		
<p>Keywords</p> <p>identity, self-image, criminality, prisoner</p>		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	IDENTITEETIN JA MINÄKUVAN RAKENTUMINEN	6
3	RIKOLLISUUS.....	9
3.1	Rikollista käyttäytymistä synnyttäviä tekijöitä.....	10
3.2	Teorioita rikollisuuden syistä.....	10
3.2.1	Konsensusteoriat	12
3.2.2	Konfliktiteoriat	13
3.2.3	Symbolisen interaktionismin teoriat	13
4	RANGAISTUKSENA VAPAUDEN MENETYS.....	14
4.1	Henkilökohtaisesta identiteetistä luopuminen	14
4.1.1	Sopeutuminen vankilakulttuuriin	16
4.1.2	Identiteetin ristiriita vankila-aikana	16
4.2	Identiteetin muutos	17
4.3	Vangista siviiliksi.....	19
5	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	20
6	TUTKIMUSMENETELMÄ JA TOTEUTUS.....	20
6.1	Aiempaa tutkimustietoa	22
7	TULOSTEN YHTEENVETO	23
7.1	Tulosten analysointi.....	23
7.2	Tulosten tarkastelu	29
8	POHDINTA.....	30
8.1	Jatkotutkimukset.....	33
	LÄHTEET.....	34

LIITTEET

Liite 1. Kirjallisuuskatsaukseen valittujen tutkimusten tarkoitus, aineistot ja tulokset

1 JOHDANTO

Jos haluat tuntea minut, sinun täytyy tietää tarinani, sillä tarinani määrittelee kuka minä olen. Ja jos itse haluan tuntea itseni, oivaltaa oman elämäni merkityksen, myös minun täytyy oppia tuntemaan tarinani. Minun täytyy oppia näkemään minuuteni tarina – persoonallisuuden myytti – jota olen sanattomasti, jopa tiedostamattomasti, rakentanut vuosieni myötä. Se on tarina, jota jatkuvasti tarkastelen ja kerron itselleni ja myös muille, koko elämäni ajan.
-Dan P. MacAdams (1993): The stories we live by. Suom. Anon.

Opinnäytetyössä tutkimme vankilatuomion vaikutusta ihmisen minuuteen. Ihmisen minuuks koostuu monista tekijöistä ja muokkautuu elämänkaaren eri vaiheissa. Vankila on suuri muutos elämässä, joka tuo mukanaan uuden roolin. Vangin roolin taustalla on kuitenkin ihminen, yksilöllinen persoona ja oma kokemus. Toteutimme työn kirjallisuuskatsauksena. Kuvaamme opinnäytetyössä vankilatuomion saaneiden käsitystä minuudestaan kirjallisuuden pohjalta. Tavoitteenamme oli saada ajankohtaista ja perusteellista tietoa, miten vankilatuomio/tuomiot vaikuttavat vangin minuuteen sekä elämäntilanteeseen nyt ja tulevaisuudessa.

Kiinnostus kyseiseen aiheeseen nousi keväällä 2017. Olemme kiinnostuneita mielenterveys- ja päihdetyöstä sekä psykologiasta. Pehdyimme aiempiin vankeutta käsitteleviin opinnäytetöihin ja lopullinen idea muovautui niiden myötä. Ammatillisesti opinnäytetyö auttoi meitä ideoimaan sosiaalipalveluita vankilaympäristössä. Vankilatuomion aikana vanki tulee käyttämään laajasti eri sosiaalialan palveluja. Vankila oli myös ympäristönä vieras molemmille, joten syventyminen vankien keskuudessa tehtyihin tutkimuksiin toi molemmille laajasti uutta tietoa aiheesta.

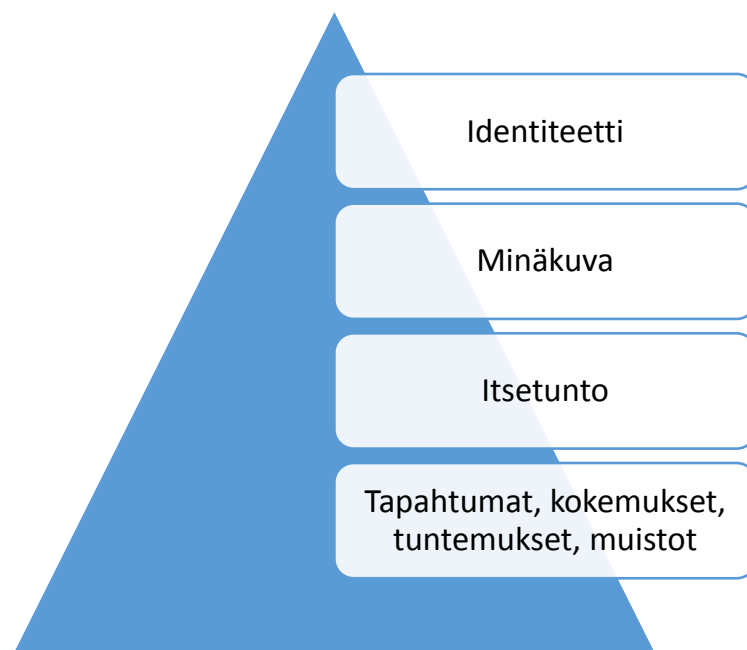
Toteutimme opinnäytetyömme yhteistyössä Mikkelin vankilan henkilöstön kanssa. Tutkimme aihetta ulkomaisen ja suomalaisen kirjallisen lähdeaineiston pohjalta.

Tuomalla esiin vankien omia käsityksiä, työ omalta osaltaan luo pohjaa vankien yksilölliselle ja inhimilliselle kohtaamiselle. Se avaa myös laajasti rikollisuuteen johtavia tekijöitä sekä rikollisen identiteetin muutosprosessia.

2 IDENTITEETIN JA MINÄKUVAN RAKENTUMINEN

Minuus- ja identiteettikäsitteet ovat nousseet 1800-luvun loppupuolella ja 1900-luvun alkupuolella monessa tutkimuksessa esille, mutta historiallisesti käsitteiden alkuperä on filosofiassa. Minäpsykologian aloittajana pidetään amerikkalaista William Jamesia, joka käsitteli 1980-luvulla teoksessaan lähes kaikkia kysymyksiä, joita nykyisinkin pohditaan minä psykologiassa, kuten psykologian perusteita, ihmisen minuuden luonnetta sekä aivotointia. (Rautio ym. 2006, 36.)

Minuuteen liittyvät käsitteet ovat määritelty kirjallisuudessa eri tavoin ja käsitteillä on toisiaan leikkaavat rajapinnat. Minuuden kehitys voidaan nähdä prosessina, joka rakentuu useasta eri kerroksesta. Ojanen (1996) kuvaa minän koostuvan neljästä osa-alueesta: identiteetistä, minäkuvasta ja itsetunnosta. (Räsänen 2015, 16.)

Kuva 1. Minän osa-alueet mukailtu Ojansen (1996) mukaan (Räsänen 2015, 16).

Identiteetin käsitettä käsitellään hyvin erilaisissa yhteyksissä ja se on todella moninainen käsite. Käsite liitetään esimerkiksi sosiaaliseen-, kulttuuriseen-, seksuaaliseen ja ammatilliseen identiteettiin. Ojanen (1996) painottaa sekä ympäristön että yksilön merkitystä identiteetin kehitykselle. Henkilö pyrkii identiteettinsä avulla selkiyttämään sitä, mihin hän kuuluu ja sijoittuu elämässä ja yhteiskunnassa. Identiteetissä nousevat esille itsearvostus, minätietoisuus ja itsetuntemus (Räsänen 2015, 18.) Tässä kirjallisuuskatsauksessa käsite identiteetti korostuu.

Ihmisen elämänkaaren tapahtumat tuovat eteen muutoksia ja tarpeen muutosten hyväksymiseen (Timonen 2009, 257). Elämänkaarella (life span) tarkoitetaan ihmisen elämän normaalien kehitysvaiheiden muodostamaa kokonaisuutta. Identiteetti (identity) on suhteellisen pysyvä ja jatkuva oman yksilöllisen minän kokemistapa. Identiteetti muodostuu samaistumisten ja sosiaalisen oppimisen kautta, sekä ihmisen omasta käsityksestä itsestään ja suhteesta ympäristön normeihin ja odotuksiin. (Kalliopuska 2005, 49-77.)

Hechtin (1993) teos identiteetin viestintäteoriasta (CTI) Communication Theory of Identity asettaa vuorovaikutuksen identiteetin ymmärryksen keskiöön. Se edustaa identiteettiä kognitiivisena käsitteenä, joka sijoittuu neljälle toisiinsa vaikuttavalle tasolle (kuva 2): henkilökohtainen, esitetty, suhteellinen ja yhteisöllinen. Teorian mukaan identiteetti sijoittuu kaikkiin edellä mainittuihin osatekijöihin ja voidaan nähdä näiden tasojen yhdistelmänä. Henkilökohtainen näkemys identiteetistä viittaa henkilön käsitykseen ja määritelmään itsestään. Esitetty identiteetti viittaa siihen, että minä esitetään henkilön toiminnan ja vuorovaikutuksen kautta. Suhteellinen identiteetti pitää sisällään saavutetun suhteellisen identiteetin, joka perustuu siihen, kuinka muut henkilön näkevät. Yhteisöllinen identiteetti määräytyy sen ryhmän mukaan, johon henkilö kuuluu. Identiteetti muotoutuu näiden tasojen yhdistelmänä, mutta henkilökohtainen identiteetti voi poiketa suhteellisesta identiteetistä tai yhteisöllisestä identiteetistä. Esitetty identiteetti puolestaan riippuu ympäristöstä ja tilanteesta sekä ihmisistä, joiden kanssa henkilö on tekemisissä. Mikäli nämä identiteetit poikkeavat paljon toisistaan, henkilö voi kokea ristiriitaa ja epävarmuutta. (Frank & Gill 2015.) Goodwinin ja Solomonin (2008) mukaan epävarmuuden merkityk-

sen ymmärtämisellä on yhteys itsearvostukseen, hyvinvointiin ja vuorovaikutussuhteisiin. Identiteetin epävarmuus voi myös toimia muutoksen vaikuttimena ja jättää tilaa uuden identiteetin kasvuille ja kehittymiselle (Frank & Gill 2015).

Henkilökohtainen
identiteetti

Esitetty
identiteetti

Suhteellinen
identiteetti

Yhteisöllinen
identiteetti

Kuva 2. Neljä identiteetin tasoa; henkilökohtainen, esitetty, suhteellinen ja yhteisöllinen. Nämä identiteetti poikkeamat ja identiteettikuilut auttavat kuvaamaan vankien kokemia identiteettiriiriitoja. Kuvat ClipArt.

Minäkuvalla ja minäkäsityksellä tarkoitetaan kirjallisuudessa usein samaa asiaa, mutta ne voidaan nähdä myös erillisinä käsitteinä. Minäkuva on tutkittu niin psykologiassa, sosiologiassa kuin sosiaalipsykologiassakin ego-käsitteen avulla. Minätietoisuus voidaan jakaa kahteen eri tietoisuuteen, subjekti-minään ja objekti-minään. Subjektiminä on tarkastelun tekijä, kun taas objekti-minää voi tarkastella ulkopuolelta. (Helkama ym. 2015, 167.) Henkilö ei välttämättä ole tietoinen minäkäsityksestään. Kun henkilö tulee tietoiseksi itsestään, hän usein alkaa pohtia omaa riittävyttään ja suoriutumisensa tasoa. Minätietoisuuden tila voi olla epämiellyttävä, koska se saattaa herättää riittämättömyyden tunteita. (Helkama ym. 1998, 364-365.)

Ihmisen minäkuva muodostuu hänen persoonallisuutensa osatekijöistä, joista hän on tietoinen. Minäkuvaan kuuluu jokainen tunne, arvo, uskomus, sekä kaikki muu, joka ohjaa henkilön käyttäytymistä ja olemista. Arvot ohjaavat ihmisen toimintaa ja ajattelua. Arvo (value) tarkoittaa tavoiteltavaa ja toivottavaa asiantilaa tai toimintatapaa koskevaa käsitystä tai uskomusta; tasa-arvo, inhimillisuus, oikeudenmukaisuus. (Kalliopuska 2005, 22.)

Minäkuvaa voidaan pitää viitekehyksenä, jota henkilö käy läpi ulkomaailman kanssakäymisessä. Ihminen oppii elämänsä aikana kaikista kokemuksista niin itsensä, toisten ihmisten kanssa käydyistä, sekä muuttuvan maailman realiteeteista. Minäkuva kehittyy koko ajan ihmisen havainnointikyvyn sekä maailmankatsomuksen kautta. Minäkuva myös muuttuu ihmisen varttuessa, jolloin henkilö oppii ymmärtämään ja arvioimaan itseään sekä vuorovaikutussuhteitaan. (Sundeen ym. 1987, 66-67.)

3 RIKOLLISUUS

Ihmisen elämänkulkua määrittää historiallinen, sosiaalinen, ajallinen sekä paikallinen konteksti. Usein erilaiset elämäntapahtumat voivat toimia käännekohdina, jolloin ihminen voi siirtyä roolista tai positiosta toiseen. Normatiiviset siirtymät ovat iän mukana kytkeytyviä vaiheita ja tapahtumia, kuten nuoruudesta aikuisuuteen siirtyminen. Idiosynkraattiset siirtymät ovat taas erilaisten tekijöiden mukana tulleita elämänvaiheita, kuten vankilaan joutuminen. (Kyngäs 2000, 16.)

Rikos ja rikollisuus ovat kaksi eri asiaa. Rikos on rajattu tapahtuma, joka tapahtuu tietynlaisissa olosuhteissa. Rikos vaatii kohteen, toiminnan sekä mahdolliset rikoskumppanit ja uhrin. Rikollisuus puolestaan kuvaa yksilöllisiä eroja taipumuksessa tehdä rikoksia. Yksilön rikollisuus voi pysyä jokseenkin samana elämänkaaren läpi tai muuttua iän myötä. Varhainen kasvuympäristö ja ensimmäisten ihmissuhteiden merkitys korostuvat epäsosiaalisen ja rikollisen käyttäytymisen kehityksessä. Monesti varhaiset kokemukset heijastuvat aikuisiän käyttäytymiseen. Rikollinen käyttäytyminen voi myös olla liitettävissä traumaattisiin lapsuuden kokemuksiin. (Haapasalo 2008, 28-29.)

3.1 Rikollista käyttäytymistä synnyttäviä tekijöitä

Rikollisen käyttäytymisen syntyä on selitytty monin eri tavoin ja teorioin. Rikollinen käyttäytyminen voidaan nähdä opittuna ja mallinnettuna toimintana. Mikäli rikollinen käyttäytyminen olisi opittua, kiinnittyisi syyt sosiaalisiin suhteisiin eikä niinkään yksilön ominaisuuksiin tai piirteisiin. Monesti rikollista käytöstä pyritään perustelemaan vanhempien, huonon seuran, päihteiden tai muiden ulkopuolisten tekijöiden avulla. (Aromaa & Laitinen 2005, 55-57.) Tutkijat ovat havainneet erilaisia vaikutteita lapsuudesta, joiden vuoksi rikoksen teko myöhemmällä iällä voi kummuta. Näitä erilaisia vaikutteita ja tekijöitä ovat esimerkiksi kotona tapahtuva vuorovaikutus, vanhempien sosiaaliset taidot, väkivaltaisuuden todistaminen sekä aviolliset ongelmat. Jos lapsi kokee ja näkee esimerkiksi väkivaltaa lähipiirissään, ongelma voi johtaa rikoksen tekemiseen vanhemmalla iällä, koska lapsi voi kasvaessaan kokea väkivallan olevan normi. (Haapasalo 1995, 15.)

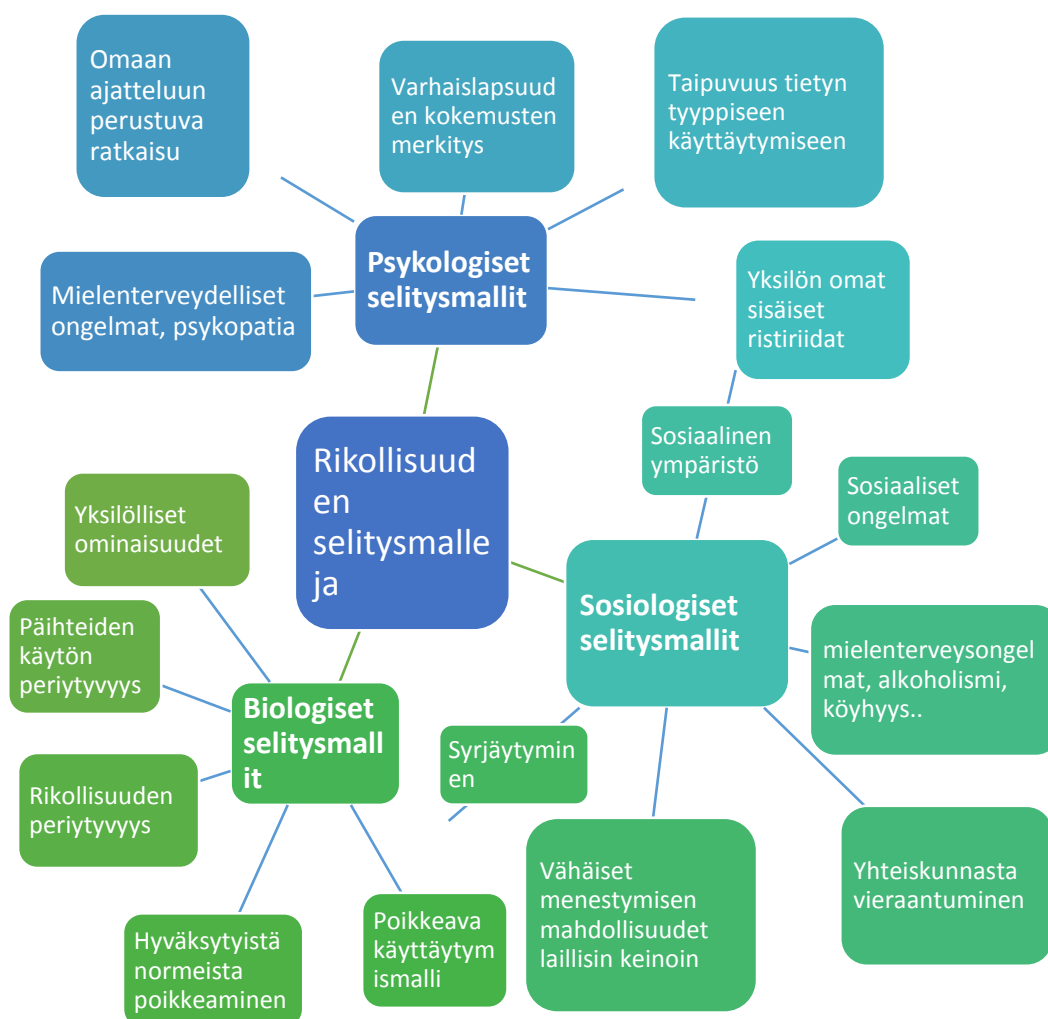
Rikoksen tekemiselle on vaikea löytää yksittäisiä syitä tai yhdistäviä tekijöitä. Usein ajatellaan, että rikollisuuden taustalta löytyy yhdistävä tekijä, kuten köyhyys tai heikko itsetunto. Kuitenkaan nämä eivät yhdistä kaikkia rikoksentekejiä, vaikka moni vanki näistä kärsii. Myös vakava päihdeongelma voi linkittyä moneen rikoksentekejiään, mutta ei kaikkiin. Yksi olemassa oleva tekijä löytyy kaikilta rikoksentekejiiltä; he ovat syyllistyneet tekoon, joka lainsäädännössä määritellään rangaistavaksi. Tällöin kaikilla rikoksen tekijöillä yhdistävä tekijä on rikoslaki ja sitä vastaan protestoiminen. (Laine 2007, 30.)

3.2 Teorioita rikollisuuden syistä

Erilaiset tutkimukset ovat osoittaneet, että lapsuudessa koetut traumat, impulsiivisuus, tottelemattomuus sekä erityisesti aggressiivisuus ovat yhteydessä nuoruus-, ja/tai aikuisiällä tehtävään rikokseen. Käyttäytymisongelmien yhteyttä rikoksen tekoon on pyritty selittämään monien erilaisten mallien avulla.

Erialaisten mallien avulla on saatu selville, että ulospäinsuuntautuva ongelma-käyttäytyminen voi johtaa myöhempään rikokseen, koska yhden ongelman koe-taan lisäävän muillakin elämäalueilla hankaluuksia. (Haapasalo 1995, 7.) Ri-kollisen käyttäytymisen riskitekijöitä on kuvattu kuviossa 3.

Opituissa selitystavoissa rikoksentekijät tietävät, että rikoksen tekeminen ei ole sallittua ja se on paheksuttavaa. Kuitenkin erilaiset selittelytavat neutrali-soivat teon mittavuuden. Kun rikoksentekijä kieltää vastuunsa rikoksesta, hän vakuuttaa muut rikoksen poikkeavuudesta ja yksittäistapauksesta. (Honkatu-kia & Kivivuori 2006, 172-176.) Rikollisuuden sosiologisia teorioita kuvataan monin eri tavoin. Niissä kaikissa kuitenkin pyritään ymmärtämään rikollisuuden esiintyvyyttä sosiaalisten tekijöiden, prosessien tai rakenteiden avulla. Rikoksen sosiologiset määritelmät ja teoriat voidaan jakaa kolmeen luokkaan: konsensusteoriat, konfliktiteoriat ja symbolisen interaktionismin teoriat. (Haapasalo 2017, 24.)

Kuva 3. Rikollisen käyttäytymisen riskitekijät (Mononen, 2008)

3.2.1 Konsensusteoriat

Konsensusteorioihin luetaan kontrolli- ja paineteoriat, anomiateoria, differentiaalisen assosiaation ja sosiaalisen disorganisaation teoriat (Haapasalo 2017, 27). Tässä yhteydessä käsitellään yleistä paineteoriaa, differentiaalisen assosiaation sekä sosiaalisen kontrollin teoriaa.

Yleisessä paineteoriassa yksilön rikollisuus voi saada alkunsa tilannetekijöistä. Rikollisuudessa turhauttaviin ja stressaaviin tekijöihin sopeudutaan. Stressilähteet voidaan jakaa kolmeen. Ensimmäisenä on yksilön saavuttamattomat arvostetut tavoitteet, jolloin yksilö voi kokea painetta. Toisena stressilähteenä on rikospaineen kokeminen, jos yksilö on menettänyt jonkin hyväksi kokemansa olotilan tai asian. Tässä esimerkkeinä on seurustelusuhteen päättyminen, vanhempien avioero, erottaminen koulusta tai muutto toiseen kaupunkiin. Nämä asiat voivat johtaa stressiin, joka lisää motivaatiota tehdä rikoksia. Kolmantena yksilö kokee rikospainetta muiden kohdistuessa häneen kielteisiä toimia. Esimerkkinä tästä on nuoreen kohdistunut väkivalta vanhempien tai muiden nuorten toimesta, johon nuori voi reagoida väkivaltaisesti. Yleisemmin nuoret ratkaisevat tilanteita väkivallalla tai päihteidenkäytöllä, koska nuorille voi olla haastavaa paeta kielteisiä ihmissuhteita laillisin keinoin. (Honkatukia & Kivivuori 2006, 163-165.)

Sosiaalisen kontrollin teoriassa yksilön sidokset muihin ihmisiin ja laillisiin instituutioihin estävät rikosten tekemistä. Jos yksilö irtautuu yhteisöstä, voi syntyä rikollisuutta. Tunnesiteet ihmisiin, harrastukset, motivoitunut sitoutuminen ja lain noudattamista suosivat uskomukset vähentävät rikollisuutta. Kontrollista irtautuessa tekijä voi selitellä rikoksen teon oikeuttamalla sen. Tällaisen tavan oppiminen voi madaltaa seuraavien rikosten tekokynnystä. Kontrolliteoriassa myös tutkittu sosiaalisten instituutioiden vaikutusta vähentää rikollisuutta. (Honkatukia & Kivivuori 2006, 165–168.)

Differentiaalinen assosiaation teoria määrittelee rikoskäyttäytymisen opituksi. Myös perinnölliset ja varhain hankitut käytöksenpiirteet vaikuttavat rikoskäyttäytymiseen. Vuorovaikutus ja kommunikointi muiden kanssa pienehköissä

ryhmissä opettaa rikoskäyttäytymiseen. Näissä ryhmissä opitaan rikosten tekemisen tekniikat, motiivit, asenteet, perustelutavat ja vaikuttimet. Kun rikoksista puhutaan suotuisasti pitkäaikaisesti, yksilön rikosalttius kasvaa. (Honkatukia & Kivivuori 2006, 169.)

3.2.2 Konfliktiteoriat

Konfliktiteorioihin luetaan radikaali uusi kriminologia, ei-marxistinen konfliktiteoria ja alakulttuuriteoriat (Haapasalo 2017, 27) Tässä yhteydessä käsitellään alakulttuuriteorioita.

Rikollisuus ajatellaan normaalina ilmiönä alempien sosiaaliluokkien piirissä. Monesti näistä sosiaaliryhmistä tulevat nuoret ovat suuremmassa vaarassa pudota yhteiskunnan odotusten ja normien ulkopuolelle. He eivät pysy mukana koulujärjestelmässä eivätkä muissa valtakulttuurin asettamuksissa, koska heidän arvomaailmansa ja elämäntapansa eivät mukaudu näihin. Monesti rikollisjengit edustavat alakulttuuria. Jengien yhtenäistäminen on kuvailtu keskeisten ominaisuuksien avulla niin, että jengi on yhtenäinen ryhmä ihmisiä jotka ovat sitoutuneet rikolliseen toimintaan. Jengiin ajautumista voidaan perustella konfliktiteorioiden avulla, sikäli että suuri osa jengien jäsenistä edustaa alempia sosiaaliryhmiä. (Haapasalo 2017, 25-26.)

3.2.3 Symbolisen interaktionismin teoriat

Leimaamisteoriassa sosiaaliset reaktiot rikoksiin ja rikollisuuteen vaikuttavat leimattuun henkilöön rikoskäyttäytymistä suurentavaksi. Tämä vaikuttaa yksilön itseymmärrykseen ja identiteettiin, joka puolestaan voi lisätä tulevien rikosten määriä. (Honkatukia & Kivivuori 2006, 169-176.)

Myös itsessään rikollinen käyttäytyminen on leimaamisteorian mukaan osittain sosiaalisen yhteisön ja yhteiskunnan määrittelemää. Normeista poikkeava ja rikollinen käyttäytyminen ovat väärin ja vasten normeja, koska näin enemmistö on ne määritellyt. (Haapasalo 2017, 28.)

4 RANGAISTUKSENA VAPAUDEN MENETYS

Vangeista voidaan puhua kolmessa eri kategoriassa. Ensimmäisenä ovat selviytyjät, jotka vastoinkäymisistä huolimatta pyrkivät parantamaan tapojaan sekä pysymään poissa rikollisuudesta. Toisena ovat riskinottajat, jotka elävät päivä kerrallaan miettimättä tulevaisuutta, jolloin rikollisuus voi helpommin uusiutua esimerkiksi siviiliin päästyä rahojen tuhlauksen myötä. Kolmantena ovat pudonneet, jotka uskovat, ettei heillä ole elämässä muita vaihtoehtoja kuin kuolema tai ihmepelastus. Pudonneet eivät kykene kuvittelemaan siviilissä elämistä, koska esimerkiksi päihteiden käyttö voi olla niin suuri osa elämää, että vankilaan takaisin palaaminen olisi todennäköistä. (Kyngäs 2000, 206.)

Vankien elämänkaareen liitetään ja siihen liittyy usein ongelmia eri elämän osa-alueilla. Usein vankeuden takana on pitkään kestäneitä ongelmia ihmissuhteissa, päihteidenkäytössä, taloudellisessa tilanteessa tai muuten elämänhallinnassa. Miltei jokaisen vangin kohdalla voi puhua rikollisesta elämäntyylistä. Osa on ajautunut siihen olosuhteiden mukana, osa on tehnyt tietoisin valinnan. Monesti rikollinen elämä on hyvin ryhmäsidonnaista, mikä hankaloittaa muutosta vankilasta vapauduttua. Moni vanki haluaisi muuttua ja muuttaa elämäntyyliään, mutta keinot ja voimat eivät ole riittäneet tai ajatus ei ole vielä tullut konkreettiseksi. Vangin muutoksen halun on kuitenkin lähdettävä yksilöstä itsestään, eikä siihen pysty ulkopuolinen taso vaikuttamaan kuin suuntaa antavasti. (Timonen 2009, 258–259.)

4.1 Henkilökohtaisesta identiteetistä luopuminen

Rikollisen identiteetti on voinut muotoutua sopeutumalla vankilakulttuuriin, sekä mahdollisesti opittuna käyttäytymisenä rikollisista alakulttuureista siviilissä. Rikollisen identiteetti on muotoutunut myös yhteiskunnan stereotyyppisestä ajattelutavasta rikollisesta. (Frank & Gill 2015.)

Saapuessaan vankilaan henkilö luo uuden identiteetin kolmella tasolla; erolla aikaisemmasta sosiaalisesta elämästä, sosiaalisella eristyneisyydellä ja epävarmuudella sekä liittymisellä uuteen yhteisöön, vankilaan, johon henkilön on sopeuduttava (Jiménez ym. 2014).

Ryhmäytyminen ja ryhmän toiminta vaikuttavat yksilön identiteetin muotoutumiseen, arvoihin ja asenteisiin. Vangeilla ryhmän paine ja tavoitteet voivat vaikuttaa negatiivisesti yksilön haluun muuttua. Muuttumatonta identiteettiä, jonka mukaan ihmisen tulisi elää loppuelämänsä, ei ole olemassa, vaan identiteetti on ihmisen persoonallisuuden kokonaisuus. Oman identiteettinsä kautta yksilö ilmentää itseään, toiveitaan ja ajatuksiaan. Identiteetissä ilmenee, kuinka yksilö käsittää itsensä menneessä elämässään ja miten hän pyrkii näkemään itsensä tulevaisuudessa. Identiteetin muutos on hitaasti etenevä prosessi, minkä aikana yksilö joutuu työstämään asenteitaan, ajatuksiaan ja kokemusta itsestään. (Timonen 2009, 259–261.)

Huolimatta tuomioidensa yksityiskohdista vangit leimataan rikollisiksi, jolloin media, vankeinhoitoviranomaiset sekä suuri yleisö kohtelevat heitä näin ja osoittavat heitä kohtaan hyvin vähän arvostusta. Vangit itse toisaalta haluaisivat tuoda esiin myönteisemmän, humanisemman ja moraalisesti korkeamman identiteetin itsestään. Vangin identiteetti riippuu siitä, miten he itsensä esittelevät millaisessakin ympäristössä. Vuorovaikutus vaikuttaa siihen onko esitetty identiteetti totuudenmukainen vai ei. Vangit, jotka näkevät itsensä muunkinlaisena kuin vain vankina, joutuvat päättämään, milloin he voivat ilmaista todellisen identiteettinsä. Mikäli vankilassa ilmaisee muun kuin rikollisen identiteetin, voi olla vaarassa muiden vankien hyökkäyksille tai viranomaisten väärinkäytöksille, jos he havaitsevat heikkouden merkkejä. Näin ollen vangit valitsevat rikollisen identiteetin suojellakseen itseään. (Frank & Gill 2015.)

Vankilassa identiteettiin liittyviä pulmatilanteita voivat olla identiteetin muuttelun monimutkaisuus vankilassa, vankien välisen vuorovaikutuksen merkitys heidän henkiseen ja fyysiseen hyvinvointiinsa sekä vangin kyky kuntoutua ja palata takaisin yhteiskuntaan. Näihin pulmatilanteisiin voi vaikuttaa vangin

kyky kommunikoida kussakin tilanteessa sopivan identiteetin kautta (Frank & Gill 2015.)

4.1.1 Sopeutuminen vankilakulttuuriin

Vangit omaksuvat rangaistuslaitoksen tavat ja kulttuurin. Vankilakulttuuri-käsite on määritelty vangitun käyttäytymiskoodistoksi, joka sisältää käyttäytymissääntöjä ja määrittelee sopivan käytöksen. Vankilan käyttäytymiskoodisto rohkaisee vankeja käyttäytymään yleisesti hyväksytyjen sosiaalisten arvojen vastaisesti. Esimerkiksi vangit eivät saa paljastaa tietoja, eivät kunnioittaa henkilökuntaa, eivätkä ilmaista heikkouttaan tai alistua. Vangin sosiaalistaminen vankilaolosuhteissa edellyttää rikollisen identiteetin omaksumista. (Frank & Gill 2015.)

Monikulttuurisuutta tutkiva psykologia on tutkinut käsitettä akkulturaatio eli uuteen kulttuuriin kasvaminen. Akkulturaatio on prosessi, joka muodostuu kulttuurisokista, reaktiovaiheesta, kriisin läpikäymisvaiheesta ja uudelleen orientoitumisvaiheesta. Tämän näkökulman kautta voidaan tarkastella myös vangiksi mukautumista (prisonalization). Mukautumisen kautta omaksutaan uudet käyttäytymismallit, jotka ovat tarkoituksenmukaisia uudessa kulttuuriympäristössä. Tämä edellyttää kulttuurisessa mielessä ”nahkansa uudelleen luomista”, koska henkilön aikaisemmat toimintatavat eivät enää sovellu uuteen ympäristöön. (Frank & Gill 2015.)

4.1.2 Identiteetin ristiriita vankila-aikana

Todellinen identiteetti tulee esiin vangin kohdatessa perheenjäseniään ja ystäviään, jotka eivät ajattele häntä rikollisen identiteetin kautta. Tavanomaiset roolit, kuten vanhempana olemisen rooli ei toteudu vankilaolosuhteissa. Vangit hankkivat mieluummin yhdenmukaisen rikollisen roolin tai ”johtavan rikollisen” aseman, jotka vaikuttavat kanssakäymiseen toisten kanssa vankilan seinien sisäpuolella ja suuren yleisön keskuudessa. Yksilö etsii tunnustusta itselleen tietynlaisena henkilönä tietynlaisessa sosiaalisessa ympäristössä. Henkilö joutuu täten ”neuvottelemaan” omien identiteettinäkemystensä ja toiveidensa

sekä toisen odotusten välillä ja oppii vaihtamaan identiteettiään tietyissä ympäristöissä (Frank & Gill 2015.)

Ristiriita syntyy, kun toisiinsa kietoutuneet arvot ja mahdollisuudet ovat monimutkaisia. Odotukset ja arvot ovat yhteydessä toisten ihmisten ajatuksiin omista mahdollisuuksista tai arvioista ja näin muodostuu ongelmallisen sopeutumisen ketju tai verkko. Uusi vanki on huolissaan, tuoko hänen identiteettinsä hänelle henkilökohtaista harmia vankilassa, joka on erityisen hämmentävää, koska sillä on merkitystä vangin turvallisuudelle vankilassa. Tällöin vanki valitsee helposti kovan, rikollisen identiteetin. Vangin täytyy valita toisensa poisulkevista vaihtoehdoista, jotka hän arvioi joko myönteiseksi tai kielteiseksi vaihtoehdoksi. Kun aikaa kuluu, hän alkaa ajatella ja reflektoida elämäänsä ja identiteettiään ja hänelle voi tulla ristiriitaisia ajatuksia valitsemaansa hänelle vierasta identiteettiä kohtaan. Tällöin se, mitä hän sillä hetkellä kokee, ei ole totuudenmukainen suhteessa siihen kuka ja millainen hän todellisuudessa haluaisi olla. (Frank & Gill 2015.)

Tämä johtaa kolmanteen ongelmallisen sopeutumisen muotoon, josta käytetään nimeä poikkeaminen tai poikkeavat arvot ja mahdollisuudet. Ajatukset johtavat vangin identiteettiin, jollainen hän olisi voinut olla, jos ei olisi vankilassa (toivottu identiteetti). Ongelmallinen sopeutuminen johtaa mahdottomuuden käsitteeseen, mikä tulee esiin, jos tavoitetta arvostaa suuresti, mutta mahdollisuudet sen toteutumiseksi ovat olemattomat. Jos tuomioon ei sisälly ehdonalaisuuden aikaa, toivotun identiteetin saavuttaminen tuntuu mahdottomalta. Luotettavien vankitoverien kanssa tämän ristiriidan ja huolen voi jakaa, vangit osoittavat myötätuntoa toisilleen ja tilanteen hyväksyminen on helpompaa. (Frank & Gill 2015.)

4.2 Identiteetin muutos

Frankin ja Gillin (2015) mukaan rikollisen identiteetti on ryhmävaikutteinen. Tällä identiteetin kehityskaarella voi olla merkitystä vangin kuntoutumiseen ja sopeutumiseen vankilan ulkopuoliseen elämään. Vankilaympäristö vaikuttaa

voimakkaasti henkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Vaikutus voi olla myönteinen tai haitallinen riippuen vangitun tuomiosta, vankilan menettelytavoista sekä kuntoutusohjelmista.

Asencion ja Burken (2011) artikkelissaan käyttämän identiteettiteorian mukaan identiteetti muotoutuu sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta. Käsitys itsestä koostuu useammasta identiteetistä, joita henkilöllä voi olla eri aikoina. Identiteettiteorian näkökulmasta henkilö käyttää käsityksiä itsestään rinnasteisesti selvittääkseen kussakin tilanteessa. Tällöin identiteetti perustuu sekä toisten ihmisten arviointiin itsestä, että yleisesti arvostettuun vaatimustasoon, normiin. Käyttäytyminen määräytyy siten oman käsityksen ja yleisen vaatimustason ristiriidan perusteella, jolloin tavoitteena on halu vahvistaa oma käyttäytyminen oikeaksi tilanteen vaatimalla tavalla. Näin ajateltuna identiteetti muotoutuu pikemminkin aktiivisen toiminnan perusteella eikä niinkään passiivisen vastaanottamisen, määräytymisen (leimaaminen) perusteella.

Mikäli henkilöllä on vähän voimavaroja ja mahdollisuuksia muuttaa tilannettaan, omalle käsitykselle itsestä asetettu vaatimustaso voi ajan myötä muuttua siihen suuntaan, miten toiset ihmiset henkilön arvioivat. Tästä voi tehdä johtopäätöksen, että kun henkilö on pois tavanomaisesta ympäristöstään ja hänellä on vähän voimavaroja sekä mahdollisuuksia vaikuttaa kontrolloidussa ympäristössä kuten vankilassa, toisten vaikutus itseän (identiteettiin ja käytökseen) ovat voimakkaan ulkopuolisen paineen alaisia. Vankilan vuorovaikutussuhteilla on suuri merkitys henkilön identiteetin muotoutumiseen. Vankilassa on rajallinen mahdollisuus eri identiteettien käyttöön, rajallinen määrä henkilöitä, joiden kanssa voi olla vuorovaikutuksessa ja rajatut vuorovaikutusmahdollisuudet ylipäänsä. (Asencio & Burke 2011.)

Rikollisuudesta luopumiseen vaikuttavat päätökseen sitoutumisen aste ja sitoutuminen uuteen rooliin eli vahvat sosiaaliset siteet. Vapaa sosiaalinen kontrolli ja sitouttaminen rohkaisevat yksilöä uuteen rooliin samoin kuin eristäminen aikaisemmasta rikollisesta ympäristöstä. Menestyksekkäs rikoksista pidättyminen edellyttää muutosta myönteiseen sosiaaliseen identiteettiin, korostaen, että lainkuuliainen identiteetti on merkittävä tekijä rikoksen uusimisen es-

tämisessä. Tähän pääsee muuttamalla itsensä sisäistä ”elämäkertaa”, kertonusta (internal narrative). Monia auttaa se, että he käyttävät mennyttä vankilakokemustaan muiden auttamiseen korostaen uutta elämänsuuntaansa ja nykyisen elämän mielekkyyttä verrattuna entiseen. (Aresti ym. 2010.)

Rikoksesta pidättäytyminen on monimutkainen prosessi, joka pitää sisällään kehityksellisiä, psykologisia ja sosiaalisia elementtejä. Uuteen rooliin vaikuttaa kuitenkin negatiivisesti entisen vangin leima ja se vaikuttaa myös henkilön itsetuntoon. Leimaaminen vaikuttaa työn saantiin, asunnon saamiseen eristäen entiset vangit yhteiskunnasta. Vankeusaikanaan vangit uskovat, että heidän rikollinen taustansa tekee heistä ulkopuolisia ja arvottomampia kuin keskivertokansalainen. (Aresti ym. 2010.)

4.3 Vangista siviiliksi

Vankila-aikana vanki tottuu usein saamaan kaiken elämisen ylläpitoon tarvittavan valmiina, kuten asumisen, ruoan ja vaatteet. Pitkän tuomion aikana vanki oppii helposti, ettei mitään tarvitse tehdä itse, mikä tuo taas vaikeutta siviilissä pärjäämiseen. Yhteiskunnan nopea muuttuminen luo omat haasteensa pitkää tuomiota kärsiville, jolloin tuomion jälkeen vanki ei tiedäkään nyky maailman toimintatapoja. (Kyngäs 2000, 149-152.)

Siviiliin palaaminen saattaa aiheuttaa ahdistusta vangille, koska he ovat yleisesti tottuneet vankilamaailmaan, kuten aikataulutukseen ja sääntöihin. Vankien siviilisuhteet ovat voineet katketa vankilatuomion myötä läheisiin, kuten vanhempiin, ystäviin ja sukulaisiin. Tällöin vangilla ei ole tasapainoista elämän jatkumoa vankila ajan jälkeen, jolloin olo voi tuntua turvattomalta. Pelko muiden ihmisten mielipiteistä ja reaktioista nousee usein vangin ajatuksiin tuomion loppuvaiheessa. Moni vanki voi pelätä siviiliin paluuta, mahdollista yksinäisyyttä sekä näiden tekijöiden kautta pärjäämismahdollisuuksiaan. Nämä tekijät voivat saada rikoskierteen jatkumaan. (Kyngäs 2000, 148-155.)

Suuri osa vangeista pelkää vankeusaikana itsemääräämisoikeuden menettämistä. Kuitenkin siviiliin palaaminen voi aiheuttaa vangissa myös liiallisen itsemääräämisen pelkoa, jolloin hänen tulee päättää elämässään tapahtuvista asioista itsenäisesti, eikä kukaan ei tee päätöksiä hänen puolestaan. Kun kukaan ei päättää vangin puolesta tai auta vaikeissa tilanteissa, on helppoa palata rikolliselle tielle. (Kauppila 1999, 251.)

Monen vangin kohdalla ajatus muutoksesta on ollut mielessä pidemmän aikaa, mutta se ei ole aiheuttanut muutoksia sen hetkessä elämässä. Vähitellen ajatus ja halu kuitenkin ovat kehittyneet toiminnaksi ja muutosprosessi on voinut alkaa. Vaikka kokonaisvaltainen muutos on vaativaa, tietoisuus oman tekemisen tärkeydestä on vahvasti läsnä ja oma minä tärkein tekijä muutosprosessissa. (Timonen 2009, 261.)

5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää vankeuden vaikutusta vangin minuuteen. Tavoitteena oli etsiä ajankohtaista tietoa Mikkelin vankilan henkilökunnan käyttöön. Tiedon avulla vankien yksilöllistä kohtaamista voidaan kehittää myönteisen identiteetin suuntaan. Vankien parissa työskennellessä on tärkeää tiedostaa vankila-ajan merkitys vangin identiteetille. Tiedostaminen auttaa henkilöstöä tukemaan ja motivoimaan vankia kohti toivottua identiteettiään.

Opinnäytetyössä etsimme vastausta kysymyksiin;

Miten vankilatuomio vaikuttaa ihmisen minuuteen?

- Mitkä tekijät johtavat rikoksen tekemiseen?
- Kuinka vankila-aika muuttaa ihmisen identiteettiä?
- Miten identiteettiä voidaan kehittää vankilatuomion aikana?

6 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TOTEUTUS

Opinnäytetyö toteutettiin systemaattisena kirjallisuuskatsauksena. Tutkimusartikkelit analysoimme käyttämällä kvalitatiivista (laadullista) analyysia ja siitä

tehtyä synteesiä. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen vaiheet on kuvattu kuvassa 4.

Kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on luoda, kehittää ja rakentaa uudenlaista teoretietoa tutkimusten pohjalta. Kirjallisuuskatsauksen avulla voidaan myös arvioida erinäisiä teorioita ja tunnistaa ongelmakohtia. (Salminen 2011, 3.) Kirjallisuuskatsaus on työskentelyväline, jolla saadaan tietoa jo olemassa olevista tutkimuksista, niiden laajuudesta sekä puuttuvista tutkimuksista tietyssä aihepiirissä (Johansson ym. 2007, 3).

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen avulla tutkittua aihetta voidaan tiivistää, seuloa sekä kartoittaa saaden tulosten kannalta tärkeitä ja mielenkiintoisia näkökulmia aiheeseen. Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa esitetään tutkitun aihepiirin tutkimuksia tiiviissä muodossa ja samalla voidaan arvioida kyseisten tutkimusten johdonmukaisuutta. Tutkimusmuodon avulla voidaan löytää myös puutteet aiemmista tutkimuksista, sekä löytää uusia tutkimustarpeita. (Salminen 2011, 9.)

Kuva 4. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen vaiheet (Salminen 2011).

6.1 Aiempaa tutkimustietoa

Aineiston haku kohdistettiin tietolähteisiin, joista oletettiin saatavan tutkimuskysymysten kannalta oleellista tietoa. Kuhunkin tutkimuskysymykseen tehtiin haut mahdollisimman monipuolisesti eri hakusanoilla ja termeillä. Hakusanoja yhdistettiin käyttämällä Boolean operaattoria AND. Tietoa etsittiin eri tietokannoista hakusanoilla criminal, crime, criminality, identity, prisoner, rikollinen, rikollisuus, kriminaali, kriminologia, vanki, identiteetti. Tutkimukset tarkasteltiin läpi, joista valittiin alkuun otsikon perusteella sekä lopulta sisällön perusteella käytettävät tutkimukset.

Sisäänottokriteereinä pidettiin aikajanaa 2007–2017 sekä suomen ja englanninkielisiä artikkeleita.

Poissulkukriteereinä pidettiin tutkimuksia ja artikkeleita, joissa käsiteltiin vankilan hoitomenetelmiä, kuntoutusta, vangin kotiutumista ja vangin perhesuhteita. Poissulkukriteereinä olivat myös naisvankeja koskevat tutkimukset ja artikkelit, aikajanaa vanhemmat artikkelit sekä muun kuin suomen ja englanninkieliset artikkelit.

Taulukko 1. Tutkimuksessa käytetyt tietokannat

Tietokanta	Osumat	Otsikon perusteella	Aineiston perusteella	Käytetyt
EBSCO	461	43	10	8
Melinda	149	1	1	1
Science direct	105	10	9	5
Finna	50	2	2	0

7 TULOSTEN YHTEENVETO

Tässä opinnäytetyössä etsittiin vastausta neljään tutkimuskysymykseen: Miten vankilatuomio vaikuttaa ihmisen minuuteen? Mitkä tekijät johtavat rikoksen tekemiseen? Kuinka vankila-aika muuttaa ihmisen identiteettiä? Miten identiteettiä voidaan kehittää vankilatuomion aikana? Seuraavissa kappaleissa käydään läpi tutkimusten tuloksia, joiden avulla pyrittiin löytämään vastaus ylläoleviin kysymyksiin.

7.1 Tulosten analysointi

Tutkimusten keskeiset tulokset esitellään taulukoissa 2,3 ja 4.

Stevensin (2012) artikkelissa käsiteltiin terapeuttien yhteisöjen Therapeutic Communities (TC) vaikutusta identiteetin uudelleen rakentumiseen. Tavoitteena oli saada henkilöstä esiin uusia hyviä puolia, sekä pitkäaikainen tavoite rikollisuudesta luopumiseen. Ryhmätapaamisten aikana ryhmän jäsenet toimivat toisilleen vertaistukena ja peileinä, auttoivat toisiaan havaitsemaan yhteyksiä menneiden kokemusten ja haitallisen toiminnan välillä.

Tutkimuksen kohdejoukon vangit osallistuivat huumeiden käyttäjille suunnattuun kuntoutusohjelmaan. Tutkimuksessa selvitettiin kolmea identiteettityyppiä; rikollisen identiteetti, huumeiden käyttäjän identiteetti ja työtä tekevän kansalaisen identiteetti. Vankeja rohkaistiin antamaan toisilleen sekä moraalista että emotionaalista tukea. Heillä oli mahdollisuus vaikuttaa toistensa minäkäsitykseen reflektion kautta. (Asencio & Burke 2011.)

Tutkimuksessa käytettiin taidemenetelmää, jossa teatteritekstit perustuivat vankien omiin teksteihin. Tämä mahdollisti itsetuntemuksen lisääntymisen tiettyyn tasoon asti. Omat menneisyyden synkät tarinat tulivat näkyville ja niitä voitiin käsitellä. Aktiivisuuden teatterin tekemisessä oletettiin tukevan vangin sopeutumista yhteiskuntaan ja ehkäisevän uusrikollisuutta, koska rooleissaan he joutuivat jatkuvasti refleктоimaan toimintaansa ja samalla heidän persoonalliset ja sosiaaliset kykynsä paranivat. (Di Blasio 2014.)

Tutkimuksessa vankeja pyydettiin vertaamaan itseään muihin keskivertovankkeihin ja keskivertokansalaisiin tiettyjen yhdeksän ominaisuuden suhteen; moraalit, ystävällisyys, luotettavuus, rehellisyys, luottamuksen arvoinen, hyväsydämyisyys, antelias, lainkuuliainen, itsekontrolli. Tutkimus osoitti, että vangit kokevat ja kuvaavat itsensä keskivertovankkia paremmaksi. Keskivertokansalaisesta poikkesi vain lainkuuliaisuus. Tutkimus osoittaa vankien epärealistisen kuvan itsestä vaikuttavan tulevaisuuteen, koska vankien itsetuntemus on huono. (Sedicides ym. 2014.)

Tutkimuksessa haluttiin selvittää, onko viiden muuttujan malli, five factor model (FFM) kliinisesti hyödyllinen vankilaoiloissa. FFM kuvaa persoonallisuutta viiden eri tekijän mukaan. Tutkimus osoitti, että FFM on pätevämpi malli kuvaamaan persoonallisuuden piirteitä kuin esimerkiksi kolmen tekijän malli (PEN), mutta ei kuitenkaan aukoton. FFM malli osoittaa, että ympäristön vaikutukseen rikolliseen käytökseen tulisi kiinnittää enemmän huomiota. (Ireland & Ireland 2011.)

Taulukko 2. Keskeiset tulokset rikollisuuteen vaikuttavista tekijöistä

YLÄ-LUOKKA	ALA-LUOKKA	TULOS
Rikollisuuteen vaikuttavat tekijät	Leimautuminen	Leimaamisteoria ei yksin selitä henkilön käsitystä itsestä. Jos henkilöllä ei ole voimavaroja ja mahdollisuuksia vaikuttaa elämäänsä leiman vaikutus korostuu. Leimaamisteorian mukaan vanki on aina rikollinen, uudella nimellä entinen rikollinen.
	Kuntouttava ympäristö	TC:n vaikutus on todettu tutkimuksissa vähentyneenä riskinä rikoksen uusimiseen. Vangeille on tarjottava eväitä ja apuvälineitä myös vapautumisen jälkeiseen elämään. Tämä vähentää rikollisen toiminnan uusimista.
	Vangin moraalikäsitys	Rikollisen toiminnan jatkumista voidaan myös käsitellä neutralisoinnin prosessin kautta: vanki pyrkii näkemään tekonsa sovinnaisina ja järkipärisinä, sekä oikeuttaa rikollisen toimintansa. Vangit eivät halua/koe olevansa vastuussa teoistaan. Väkivallan sietokyky on suurempi väkivaltaiseen tekoon vaikuttava tekijä kuin esimerkiksi sosiologiset tai taloudelliset vaikuttajat. Syyllisyys toimii suojaavana tekijänä ja suuressa otoksessa ennusti erilaisten rikosten vähenemistä. Rikolliset uskomukset ja syyllisyyteen taipuvuus ovat ennustavia tekijöitä vankilasta vapautumisen jälkeiseen rikoksen uusimiseen tai uusimattomuuteen.

	Vertaisryhmä	Ystäväpiiri vaikuttaa rikolliseen ajattelutapaan. Rikollinen ystäväpiiri ja ajattelutapa edistävät rikosten uusiutumista. Rikollinen elämäntapa on yhteydessä rikollisiin asenteisiin ja mielipiteisiin, joiden mukaan rikollinen teko on oikein ja järkevä. Mitä enemmän yksilö on tekemisissä rikollisen vertaisryhmän kanssa, sitä todennäköisemmin hän kokee tärkeänä kuulua ryhmään. Rikollisen sosiaalisen identiteetin eri tekijät toimivat eriasteisina riskitekijöinä erilaisiin rikollisiin tekoihin. Päihteiden käyttö linkittyy vahvasti rikollisuuteen, ja rikosten uusimiseen.
--	--------------	--

Rikoksen uusijoilla testattiin rikollisen sosiaalisen identiteetin vaikutusta rikolliseen ajattelutapaan ja rikolliseen ystäväpiiriin. Tutkimuksessa käytiin läpi myös tutkittavan rikollisia asenteita, mitattiin rikollista sosiaalista identiteettiä ja selvitettiin koulussa ryhmäytymistä sekä vanhempien tuen merkitystä.

(Boduszek ym. 2014.)

Tutkimuksen tavoitteena oli tunnistaa riittävä määrä piileviä alaluokkia, joilla on yhteys rikolliseen sosiaaliseen identiteettiin rikoksen uusijoiden keskuudessa. Tutkimustulosten mukaan rikollinen sosiaalinen identiteetti on monijakoinen kokonaisuus; Korkea rikollinen sosiaalinen identiteetti, korkea kognitiivinen keskusjohtoisuus, matala kognitiivinen keskusjohtoisuus, heikko rikollinen sosiaalinen identiteetti. (Boduszek ym. 2014.)

Artikkeli osoittaa kuinka vapauden rajoittamisella on suuri vaikutus henkilön identiteettiin. Vanki tarvitsee moniammatillista apua vapautuessaan vankilasta. Vangille tulee tarjota keinoja ja apuvälineitä sopeutua takaisin yhteiskuntaan. Uudelleen kuntoutuksessa yhtenäinen linja, koulutus, ja tunnepuolen käsittely ja kasvattaminen ovat huomioonotettavia seikkoja. (Jiménez & Garcia 2014.)

Tutkimuksen tarkoituksena oli kehittää ja edistää ymmärrystä rikoksen uusimisesta pidättäytymisestä. Tutkimuksessa tutkittiin kuinka muuttuneet vangit, jotka olivat kärsineet tuomionsa, kokivat minän muutoksen yleisesti ja oman identiteettinsä suhteen. Tutkimuksen tarkoitus oli tutkia minän muutosta ja tutkittavien kokemuksia ura/työmahdollisuuksista. (Aresti ym. 2010.)

Tutkimuksessa käytettiin alkuperäistä omaelämäkertakirjoittamista, joka osoittautui vankien keskuudessa hyvin käyttökelpoiseksi. Tutkimusprojektin

omaelämäkerran tavoitteina oli lisätä vankien tietoisuutta omasta identiteetistä, helpottaa vankien sosiaalista kuntoutumista ja osallisuutta sekä palautumista yhteiskuntaan, lisätä elämäkokemuksen merkitystä. Itsestä kertominen on osa kypsyämisprosessia. (Aleandri 2015.)

Taulukko 3. Keskeiset tulokset vankila-ajan vaikutuksesta identiteettiin

YLÄLUOKKA	ALALUOKKA	TULOS
Vankila-ajan vaikutus identiteettiin	Toisten mielipiteet	Vangille merkityksellisten ihmisten arviointi hänestä vaikutti identiteetin muodostumiseen. Myös tuki ja arvostus merkityksellisten henkilöiden puolelta on suuressa roolissa. Toisten vankien käsitys tutkittavan identiteetistä vaikutti identiteetin muodostumiseen. Vanginvartioiden käsityksillä ei ollut merkitystä.
	Rikollisen identiteetti	Vanki siirtyy omasta henkilökohtaisesta identiteetistään omaksumaan sosiaalisen ryhmän identiteetin. Henkilö sisäistää ryhmän mallin mukaan asenteet, tunteet ja käyttäytymisen. Rikollisen sosiaalisen identiteetin kehittyminen ja aktivoituminen voivat lisätä yksilön taipumusta rikolliseen ajatteluun ja toimintaan. Samaistuminen toisiin rikollisiin vähentää ja jopa estää ahdistuksen, joka tulee toivotun minän ja tämän hetken minän välille
	Pyrkimys rikollisuuden hylkäämiseen	Henkilöt jotka hylkäävät rikollisuuden, muuttavat identiteettiään ja kertomusta itsestään tuoden esille uuden ”paremman minän”- joka ei tunnetasolla ole yhteydessä rikollisuuteen. Elämänsäkaaren reflektointi- mahdollistaa identiteetin haastamisen ja muuttamisen reflektoinnin avulla. Aiemmat normit haastetaan; ”varastaminen ja väkivalta olivat normaalia perheessäni”. Normien, arvojen, asenteiden uudelleen muovaaminen mahdollistuu. TC:n läpikäyneet katsoivat vanhan minänsä toimivan siltana uudelle minälle, eivät esteenä sen muodostumiselle. Uuteen rooliin vaikuttaa negatiivisesti entisen vangin leima, tämä vaikuttaa myös henkilön itsetuntoon. Häpeän tunne vaikuttaa kielteisesti minuuteen. Syyllisyyden tunne edesauttaa muutosta. Vankeja rohkaistaan ottamaan vastuuta tekemisistään, tunnustamaan ja tunnustamaan toisille aiheutetut haitalliset tapahtumat, ymmärtämään itseä ja uhria, sekä käsittelemään syyllisyyttä. Osalla vangeista vankila-aika vaikuttaa rikollista ajattelutapaa lisäävästi, osalla ei.

Cuomon ym. (2008) tutkimus osoitti, että päihteiden käyttäjillä oli muita enemmän vankilatuomioita. Päihteiden käyttäjillä oli myös enemmän muun muassa koettuja lapsuuden traumoja, huonompi sietokyky sekä lisääntynyt itsemurhariski.

Reyzábalin (2014) tutkimuksessa kiinnitettiin huomiota yhdessä tekemiseen ja kokemuksen jakamiseen. Kirjallisuuden kautta haluttiin saada henkilöitä pohtimaan omia tunteitaan ja oppimaan uusia asioita itsestään. Kirjallisuuskirjoittamisen avulla voidaan parantaa vuorovaikutustaitoja, käsitellä oman elämän raskaita asioita ja parantaa voimavarojaan.

Artikkeliin oli koottu englantilaisissa vankiloissa tehtyjä tutkimuksia ja kartoitettiin vankilayhteisön yhtenäisyyttä (koheesio). Tutkimuksissa kiinnitettiin huomiota vangin maskuliinisuuteen, uskontoon, ikään, sosiaaliluokkaan ja kansalaisuuteen. Täysissä vankiloissa vangit joutuvat läheiseen kanssakäymiseen keskenään ja kokivat yksityisyyden puutetta. Vankilan koodiston ja vangin identiteetin omaksumisen lisäksi vankiloissa oli alakulttuureja. Eri etniset ryhmät hakeutuivat toistensa seuraan. Heidän välillään ei välttämättä ollut fyysisiä konflikteja. Sen sijaan välttelyä ja sanallista väkivaltaa oli havaittavissa. Myös uskonnollisia alakulttuureja oli havaittavissa. Tuloksista ilmeni, että muslimivankien kielteiseen kohteluun ei ollut riittävästi kiinnitetty huomiota. (Phillips 2010.)

Gazali ym. (2015) tutkimus oli tapaustutkimus Malesialaisessa vankilassa. Tutkimuksessa kartoitettiin vangin selviytymistä tukevia seikkoja. Islamin opettaja teki haastateltavaan merkittävän, myönteisen vaikutuksen. Sosiaalista tukea hän sai vaimoltaan, sisareltaan ja äidiltään, jotka kävivät häntä joka kuukausi katsomassa. Vapautumisen jälkeen vanki hyväksyttiin kyläyhteisöön parannuksen tehneenä rikollisena.

Tutkimuksen mukaan on näyttöä siitä, että kriminaaliset uskomukset ja taipumus syyllisyyden tuntoon vaikuttavat rikoksen uusiutumiseen vankilasta vapautumisen jälkeen. Tutkimuksen mukaan on todistettavaa, että erilaiset ohjelmat ja ryhmät vankila-aikana edistävät sopeutumista, ja aikaansaavat muutosta. (Tangley ym. 2007.)

Taulukko 4. Keskeiset tulokset myönteisen identiteetin vahvistamisesta

YLÄLUOKKA	ALALUOKKA	TULOS
Myönteisen identiteetin vahvistaminen	Henkilö itse	Henkilön omalla vaikutuksella on merkitystä identiteetin säilymiseen tai muutokseen. Persoonallisuuden piirteet voivat lieventää rikollisen sosiaalisen identiteetin ja rikollisen ajattelun välistä yhteyttä.
	Kuntouttava ympäristö	Kun rikollista identiteettiä heikennetään, myönteinen vahvistuu. Kuntoutusohjelmalla pystyttiin heikentämään vangin käsitystä itsestään rikollisena. Terapeuttisten yhteisöjen (TC) ja vertaistuen vaikutus koetaan vahvistavana tekijänä vangin itsetunnolle. Vankilassa toimintaohjelmat ja palvelut vähentävät rikollisia uskomuksia ja tukevat terveen syyllisyyden kokemista. Tukeva sosiaalinen ympäristö mahdollistaa henkilön tulemisen kuulukseksi, jolloin myönteisemmän itsen luominen mahdollistuu. Moraaliset tunteet ja tajunta ovat muovailtavissa ja oikeanlaisella puuttumisella ja toiminnalla niihin voidaan vaikuttaa myönteisesti. Itsetuntemus vangeilla vaatii kehitystä, jotta vangit voivat korjata ei-toivottua käyttäytymistään. Voimavarojen lisääminen tärkeää, jotta tarvittavien muutosten tekeminen onnistuu. Vahvistava vuorovaikutus edistää itseilmaisua ja omien tunteiden käsittelyyn.
	Toisten suhtautuminen	Vahvistava kokemus siitä, että kohdataan ihmisenä eikä rikollisena. Toivo, että jatkossa henkilö voitaisiin nähdä henkilökuvansa perusteella, eikä yhteiskunnan ennakkoluulojen mukaan, jotka kohdistuvat entiseen rikolliseen.
	Elämäntilanne	Myönteisesti vaikuttavia seikkoja ovat naimisiin meno, lapsen saaminen, työmahdollisuudet, koulutusmahdollisuudet.
	Luovat menetelmät	Ohjatusti elämäkertakirjoittaminen, tukee oman identiteetin reflektointia, lisää itseymmärrystä ja metakognitiota (syvempi ajattelun taso). Teatterin keinoin voidaan voimaannuttaa yksilöä niin, että hän voi kohdata siviili elämän haasteet ja tuntea olevansa sosiaalisesti kykenevä toimimaan ja tekemään elämäänsä koskevia itsenäisiä päätöksiä.
	Uskonnon merkitys	Vangille on merkityksellistä läheisten antama sosiaalinen tuki. Samoin hengellinen ulottuvuus on joillekin vangeille merkittävä.

7.2 Tulosten tarkastelu

Eri tutkimukset vahvistivat teoreettisen viitekehyksen sisältöä todentamalla identiteettiteoriaa siltä osin, ettei pelkästään leimatuksi tuleminen selitä yksilön käytöstä (Asencio & Burke 2011).

Identiteetti kehittyy uusiutuen kehitysprosessina vasteena henkilön kypsymiseen ihmisenä, muuntuen pohdiskelun seurauksena. Siihen vaikuttavat elämän toiveet ja odotukset, yhteys muihin sekä samankaltaisuuden ja erillisyyden kokemus näihin verraten sekä sosiaalinen järjestelmä. (Stevens 2012.)

Sosiaalisen identiteettiteorian (Social Identity Theory SIT, Tajfel & Turner 1979) mukaan henkilö siirtyy omasta henkilökohtaisesta identiteetistään omaksumaan sosiaalisen ryhmän identiteetin (sosiaalinen identiteetti). Sosiaalisen identiteettiteorian mukaan asenteiden muodostumiseen vaikuttaa tietynlainen sosiaalinen ryhmä (Boduszek ym. 2014).

Tutkimuksissa havaittiin kolme ajanjaksoa identiteetin kehittymisessä; varhainen vankeusaika, selkeyden aika, sekä keski- ja myöhäinen kehitys. Vankeuden alkuvaiheessa vangit omaksuvat rikollisen identiteetin torjuakseen uuden ja uhkaavan vankilaympäristön epävarmuustekijät. Kun pitkäaikaisvangit sopeutuvat ja oppivat vankilan tavat, he alkavat kyseenalaistaa rikollisen identiteettiä. Vankeuden identiteetin selkeyttämävaiheessa vangit pitävät kiinni uudesta identiteetistään samalla kamppaillen poikkeavan identiteetin ja toivotonmuuden kanssa, koska vankilan vaateet haastavat vangin todellisen, uuden identiteetin. Keski- ja loppuvaiheen vangit selviävät todellisuuden kanssa kanttaen samanaikaisesti rikollisen identiteettiä ja korkean moraalin omaavia / kypsiä / todellisen identiteettinsä haltijoita tilanteen mukaan. Uutta identiteettiä himmensi aina läsnä oleva taakka rikollisen identiteetistä, jolloin kukaan ei näkisi heitä sellaisina kuin he haluaisivat tai kuten heidän uusi identiteetti mahdollistaisi. Uusi myönteinen identiteetti ei yleisesti saa arvostusta vankilan sisällä. Pitkäaikaisvangeilla on yleisesti loppuaikana kaksi identiteettiä yhtä aikaa. Näitä vankeja voitaisiin kutsua kahden kulttuurin kansalaisiksi, koska he käyttävät tarvittaessa rikollisen identiteettiä, mutta ovat jo saaneet identiteettinsä myönteisiä rakennusaineita vankilan ulkopuolelta. (Frank & Gill, 2015.)

8 POHDINTA

Perehdyimme opinnäytetyöprosessin aikana myös vankiloihin ja vankeihin median, viihteen ja uutisten kautta. Median antama kuva vangeista ja vankiloista on hyvin kirjava, eikä välttämättä realistinen. Tutkimuksissamme tuli ilmi rikollisen identiteetin luominen suojaimekanismiksi vankilaan siirryttäessä. Esimerkiksi USA:n kansallisen tutkimuksen mukaan 2008 yksi kymmenestä vangista koki seksuaalista hyväksikäyttöä, näistä 23 % sai myös vakavia ruumiillisia vammoja. Wolff ym. 2007 tutkimuksen mukaan yksi viidestä vangista neljästätoista USA:n vankilassa ilmoitti tuleensa fyysisesti pahoinpidellyksi (Frank & Gill 2015). Tätä vahvistaa elokuvien vankilaelämän kuvaus.

Vankilaelokuville on tyypillistä tutkintatilanteissa vankien alastomuus ja alamaisuuden vaatimus, omien vaatteiden ja tavaroiden luovuttaminen ja vankilavaatteiden käyttö, hierarkia vankien kesken, erilaiset ryhmittymät, johtaja vangin kritiikitön kunnioittaminen sekä lojaalius omaa ryhmää kohtaan, toisten vankien vakoilu oman ryhmän hyväksi, erottelu etnisen taustan mukaan, kiristys, päihteiden saatavuus, kaupankäynti eri tuotteista ja huumeisiin liittyen, luottovangit ja vartijoiden lahjonta, väkivalta vankien keskuudessa sekä vartijoiden ja vankien välillä, seksuaalinen häirintä, raiskausyritykset ja raiskaukset. Kuntouttavina elementteinä olivat urheilu rajatulla alueella, omaisten rajoitettu tapaamisoikeus, työtehtävät, kirjallisuus ja elokuva- tai ohjelmaillat. (Old Boy 2013, Profeetta 2009, Felon 2008, Elukkatehdas 2000, Pako Alcatrazista 1979) Katsomamme elokuvat olivat Euroopan ja USA:n vankilaloista, joten Suomen vankilaloihin niitä ei voi sellaisenaan peilata.

Tutkimuksia vankien identiteetin ja minäkäsityksen muutoksesta ei ole tehty paljoa. Etsiessämme erilaisia tutkimuksia aiheesta, löysimme lähes kaikki tutkimukset ulkomailta. Suurin osa materiaalistamme on ulkomailla tehtyjä tutkimuksia, joissa vankien tuomiot ovat täysin erilaisia kuin Suomessa. Uskoimme, että tutkimustamme rajoitti vähäiset tutkimukset kotimaassa. Kuitenkin ulkomaiden ja kotimaan tuomiot, sekä vankiloiden olosuhteet poikkeavat suuresti toisistaan.

Kirjallisuuskatsauksessa olemme noudattaneet eettisiä ohjeita, emmekä ole kopioineet toisten kirjoittajien tekstiä. Tutkimustulokset olemme esittäneet rehellisesti, emmekä ole tulkinneet niitä omien näkemystemme mukaan. Tutkimuskysymyksemme nousivat teoreettisen viitekehyksen aineistosta. Tutkimustulokset vastasivat laatimiimme tutkimuskysymyksiin. Valitsemamme tutkimukset olivat tieteellisesti hyvin toteutettuja, joten niiden sisäinen validiteetti oli korkea. Tutkimusten otannat olivat suuria, joten niiden ulkoinen yleistettävyys on myös hyvä (Metsämuuronen 2000, 41). Tutkimusten haussa emme saavuttaneet saturaatio- eli kylläntymispistettä, joten lisäämällä tutkimusten määrää, luotettavuus ja yleistettävyys olisi ollut nyt saavutettua parempi (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tutkimuslähteemme ovat englanninkielisiä, koska emme löytäneet uutta suomalaista tutkimusta rajaamastamme aiheesta. Tutkimustulokset ovat kansainvälisiä, eivätkä siten suoraan sovellettavissa suomalaiseen järjestelmään. Kuitenkin uskomme niiden tuovan uutta näkökulmaa suomalaiselle lukijalle. Rajasimme tiedonhaun pelkästään miesvankeihin, koska Mikkelin vankilassa ei ole naisvankeja.

Tutkimusten perusteella henkilön ollessa vankilassa toisten vaikutus identiteettiin ja käytökseen ovat voimakkaan ulkopuolisen paineen alaisia. Vankilan vuorovaikutussuhteilla on suuri merkitys henkilön identiteetin muodostumiseen. Tutkimusten perusteella huono itsetuntemus voi johtaa ei toivotun käyttäytymisen korjaamattomuuteen. Kuitenkin rikollisuus ja syyllisyys ovat vain yksi osa identiteettiä. Tutkimustulokset ovat yhtenäisiä työn teoreettisen viitekehyksen kanssa siltä osin, että vangin minuuteen erityisesti identiteettiin vaikuttavat; henkilökohtainen identiteetti eli vangin oma käsitys itsestä, esitetty identiteetti eli minkä kuvan henkilö antaa muille, suhteellinen identiteetti eli kuinka muut henkilön näkevät ja yhteisöllinen identiteetti eli ryhmä johon vanki kuuluu ja näkeminen sen kautta. Esitetty identiteetti korostuu vankilassa vahvan identiteetin esiintymisen kautta, esitetty rooli suojelee vankia vankeusajana. Vaikka työmme varsinaisena tarkoituksena ei ollut käsitellä rikollisten kuntouttamista, tutkimustulosten mukaan myönteistä identiteettiä vahvistavan kuntoutuksen merkitys korostuu.

Vangille merkittävien ihmisten arviointi hänestä vaikuttaa identiteetin muodostumiseen tutkimuksen mukaan kaikilla tutkituilla identiteetin osa-alueilla. Mitä

voimakkaammin vanki katsoo hänelle merkittävän ihmisen luokittelevan hänet rikolliseksi, sen vahvempi henkilön identiteetti rikollisena oli. Vangin identiteettiin vaikuttaa myös toisten vankien oletettu käsitys henkilön identiteetistä. Tutkimusten perusteella rikollisen identiteetti heikentyy ajan myötä. Tutkimukset osoittivat, että erilaisilla kuntoutusohjelmilla pystytään heikentämään vangin käsitystä itsestä rikollisena.

Ihmisen motivaatiossa ja käyttäytymisessä on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, ettei ole kyse vain ihmisen sisäisestä ilmiöstä. Molempiin vaikuttaa ihmisen sosiaaliset suhteet, elämän tilanne ja sosiaalisen verkoston tekijät. Ollessaan tekemisissä sosiaalisen verkoston kanssa, jossa rikollisuus on hyväksyttyä, voi ihminen helposti sisällyttää käytöksensä ”normaaliksi”, vaikka kyseenomainen toiminta olisi hänelle haitallista. Tästä johtuen on vaikeaa nähdä tarpeellisia syitä oman toiminnan muuttamiseen. Lisäksi jos ihminen jää ilman sosiaalista verkostoa hänellä on suurempi riski sallia itselleen rikollinen käyttäytyminen kuin ihmisellä, jolla työ- ja perhesuhteet määrittävät elämän sisällön. Monesti rikollinen käyttäytyminen voi olla reaktiota hankalaan ja epätydyttävään elämäntilanteeseen. Elämäntilanteen muuttuessa/korjaantuessa voi rikollisen käyttäytymisen muuttaminen olla helpompaa motivoivien tekijöiden syystä.

Sisäiset tekijät ovat tärkein perusta muutokselle, mutta ulkoiset tekijät usein johdattelevat ihmistä. Perhe, ystävät ja muu sosiaalinen verkosto ovat suuri vaikuttava tekijä ihmisen muutoksen motivoimisessa. Yhteisöllinen paine, rikollinen verkosto ja vangin leima voivat vaikuttaa negatiivisesti yksilön motivaatioon. Tärkeintä muutoksessa on ihmisen henkilökohtainen halu muuttaa itselleen/läheisilleen haitallista toimintaa. Sisäinen motivaatio edesauttaa pidempiaikaisia ja ihmiselle itselleen tyydyttävämpiä muutoksia kuin ulkoiset tekijät. Nimittäin mikäli muutosta ylläpidetään vain ulkoisten tekijöiden varassa, on näiden pettäessä suuri riski ihmisen palata entiseen toimintamalliin.

Mielestämme saimme uudenlaisia näkökulmia tutkimuksen kautta vangin minäkäsityksen muutokseen. Tutkimuksessa tuli ilmi kuntoutuksen tärkeys vankila-aikana, jolloin tulisi muistaa myös normaalien askareiden opettamisen ja

ylläpitämisen tärkeys. Tutkimus toi uutta syvätason tietoa sekä uudenlaisia näkökulmia vankien muutoksista vankila ajan myötä. Uskoisimme, että tutkimuksemme avulla saadaan uudenlaisia näkökulmia vankien kanssa työskenteleeseen.

8.1 Jatkotutkimukset

Alkuperäinen tarkoituksemme oli toteuttaa opinnäytetyömme haastattelututkimuksena ja samalla luoda vankien kanssa heidän elämänhistoriastaan myönteisten, merkityksellisten tapahtumien, kuvien ja esineiden arrearaku joko visuaalisena tai esineellisenä tuotteena. Tähän emme valitettavasti saaneet tutkimuslupaa. Tulevaisuudessa jatkotutkimuksena voitaisiinkin tutkia vangin minäkäsityksen muutosta haastatteluiden pohjalta, jolloin olisi mahdollista saada täysin uudenlaista tietoa Suomessa olevilta vangeilta. Myös tutkimus Suomen vankiloiden kulttuurista olisi myös mielenkiintoinen tutkimusaihe.

Myös vankien elämäkertakirjallisuus toisi uuden tutkimusnäkökulman käsittelemäämme teemaan. Lukemamme Edward Bunkerin (2010) elämäkerta on sosiaalipoliittinen kannanotto ja kuvaa lapsuuden traumojen vaikutusta myöhempään elämään. Opinnäytetyömme työstämisen aikaan Yleisradio toimitti ohjelmasarjan ”Huutoja kiven sisästä”. Ohjelmasarjassa tuotiin esille vankilamusiikkia, taidetta, teatteria ja vankilatarinoiden tehoa. Tämä antaa innoitusta luovien menetelmien testaamiseen ja tutkimiseen vangin myönteisen identiteetin vahvistamiseksi.

Jatkotutkimusideana näkisimme myös median antaman kuvan vangeista, ja tämän stereotypian vaikutuksen yhteiskunnan asenteisiin ja vangin kokemukseen. Mielenkiintoista olisi myös tutkia vankilan organisaatiokulttuuria suomalaisen vangin kokemana.

LÄHTEET

Aleandri, G. 2015. Autobiography as educational scientific tool in penitentiary. *Procedia-Social and Behavioral Sciences* 197, 4-9.

Aresti A., Eatough, V. & Brooks G. 2010. Doing time after time: an Interpretative Phenomenological Analysis of reformed ex-prisoners' experiences of self-change, identity, and career opportunities. *Psychology, Crime & Law* 16 (3), 169-190.

Aromaa, K. & Laitinen, A. 2005. *Rikollisuus ja kriminologia*. Tampere: Vastapaino, 55-57.

Asencio, E. & Burke, P. 2011. Does Interaction chance the Criminal Identity? A Synthesis of Labeling and Identity Theory Perspectives on Identity Change. *Sociological Perspectives* 54 (2), 163-182.

Boduszek, D., Adamson, G., Shevlin, M., Hyland, P. & Bourke A. 2014. The Role of Criminal Social Identity in the Relationship between Criminal Friends and Criminal Thinking Style within a Sample of Recidivistic Prisoners. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*. 23:1 14-28.

Cuomo, C., Sarchiaone, M., Di Giannantonio, M., Mancini, M. & Roy, A. 2008. Aggression, Impulsivity, Personality Traits, and Childhood Trauma of Prisoners with Substance Abuse and Addiction. *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*. 34, 339-345.

Di Blasio. B, 2015. In the Shade of performance. *Procedia – Social and Behavioral*.

Frank, J. & Gill, E. 2015. The Negotiated Identities of Long-term Inmates: Breaking the Chains of Problematic Integration. *Western Journal of Communication* 79 (5), 513-532.

Gazali, M., Izam, M., Tamby, S., Mohd, P., Alis, G. & Taufiq, H. 2015. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*.

Haapasalo, J. 2017. Kriminaalipsykologia. PS-kustannus. Jyväskylä. 24-28.

Haapasalo, J. 2008. Kriminaalipsykologia. Juva: WS Bookwell Oy, 28-29.

Haapasalo, J. 1995. Rikollisuuden psykologiaa. Jyväskylän yliopiston psykologian laitos. Jyväskylän yliopistopaino. 7-20.

Helkama, K., Myllyniemi, R., Liebkind, K., Ruusuvuori, J., Lönnqvist, J., Hankonen, N., Mähönen, T., Jasinskaja-Lahti, I. & Lipponen, J. 2015. Johdatus sosiaalipsykologiaan. Otavan kirjapaino Oy, Keuruu.

Honkatukia, P. & Kivivuori, J. 2006. Nuorisoriikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli. Artikkel. 161-186. Saatavissa:

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152459/221_Honkatukia_Kivivuori_2006.pdf?sequence=1 [viitattu 16.10.2018].

Ireland, J. & Ireland, C. 2011. Personality Structure among prisoners: How valid is the five-factor model, and can it offer support for Eysenck's theory of criminality? *Criminal Behavior and Mental Health*.

Jiménez, E. & Garcia, R. 2014. Identity of the inmate and new spaces of re-socialization after leaving the correctional institution. *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 132, 351-356.

Johansson, K., Axelin, A., Stolt, M. & Ääri, R. 2007. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Digipaino-Turun Yliopisto.

Kananen, J. & Jyväskylän ammattikorkeakoulu. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä – Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Suomen yliopistopaino Oy.

Kalliopuska, M. 2005. Psykologian sanasto. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Kauppila, T. 1999. Vankeudesta vapauteen. Tummavuoren kirjapaino Oy, Vantaa.

Kyngäs, M. 2000. Vankeus miehen elämäkulussa. Lapin Yliopistopaino, Rovaniemi.

Laine, M. 2007. Kriminologia ja rankaisun sosiologia. Tietosanoma Oy.

Metsämuuronen, J. 2000. Metodologian perusteet ihmistieteissä. Jaabes OÜ. Viro. 41.

Mononen, K. 2008. Rikollisuuteen vaikuttavia tekijöitä haastelehden asiantuntijakeskustelussa. Pro gradu- tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Phillips, C. 2010. Ethnicity, identity an community cohesion in prison. LSE Research Online.

Rautio, P., Saastamoinen, M., Kuusela, P., Korhonen, P., Valkonen, S., Pirskanen, H. & Itäpuisto, M. 2006. Minuus ja identiteetti: sosiaalipsykologinen ja sosiologinen näkökulma. Tampere University Press.

Reyzábal, M. 2014. Literary practice as a way to promote relilience. Procedia – Social and Behavioral Sciences, 132,121-128.

Räsänen, A. 2015. Sitä että mitä tunnet itse itsestäsi. Nuorten tulkintoja itse-tunnosta ja sen tukemisen keinoista. Pro-Gradu-tutkielma. Lapin yliopisto.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavissa: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>. [Viitattu 5.11.2018].

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Vaasan yliopisto.

Sedicides, C., Meek, R., Alicke, M. & Sareg, T. 2014. Behind bars but above the bar: Prisoners consider themselves more prosocial than non-prisoners. *British Journal of Social Psychology*.

Stevens, A. 2012. 'I am the person now I was always meant to be': Identity reconstruction and narrative reframing in therapeutic community prisons. *Criminology & Criminal Justice* 12 (5), 527-547.

Sundeen, S., Stuart, G., Rankin, E. & Cohen, S. 1987. Vuorovaikutus – avain hoitotyöhön. Juva, WSOY, 66-67.

Tangley, J., Mashek, D. & Stuewig, J. 2007. Working at the social clinical – community criminology interface: The George Mason. University inmate study. *Journal of Social and Clinical Psychology*.

Timonen, H. 2009. Omin sanoin: elämän ja muutoksen tarinat vankilasta vapauteen. Joensuu: Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja, n: o 113, 38-266.

Liitetaulukko 1. Kirjallisuuskatsaukseen valittujen tutkimusten tarkoitus, aineistot ja tulokset

Tutkimuksen nimi	Tutkittavat	Menetelmät	Tulokset	Tiivistelmä
"Does Interaction chance the Criminal Identity? A Synthesis of Labelling and Identity Theory Perspectives on Identity Change" Asencio, E & Burke, P. 2011.	Tutkittava joukko koostui Etelä-Kaliforniassa sijaitsevan vankilan kuusi kuukautta kestäväntuntoutusohjelman osallistujista. Heillä ei ollut rikostaustaa muutoin kuin huumeuutiot. N=124, joista miehiä 62. Keski-ikä 29,5 v.	Tutkimuksessa selvitettiin kolmea identiteettityyppiä. Eri identiteettien mittaamiseen käytettiin Likertin 5 portaista asteikkoa. Mittaukset tehtiin kolme kertaa kuntoutuksen aikana, joten ohjelman vaikutusta suhteessa aikaan voitiin myös mitata.	Tulosten perusteella vangeille merkittävien henkilöiden arvioista sijoitettuna Likertin asteikolla korreloivat keskenään, sen sijaan vanginvartioiden oletetut käsitykset tutkittavien identiteetistä poikkesivat edellisistä. Tuloksiin ei näyttänyt vaikuttavan sukupuoli, etninen tausta, ikä tai rikoshistoria.	Leimaamisteoria ei yksin selitä henkilön käsitystä itsestä. Vain, jos henkilöllä ei ole voimavaroja ja mahdollisuuksia vaikuttaa, leiman merkitys korostuu. Ei saa unohtaa henkilön omaa vaikutusta identiteetin säilymiseen tai muutosmahdollisuuteen.
"The Negotiated Identities of Long-term Inmates: Breaking the Chains of Problematic Integration. Western Journal of Communication" Frank, J. & G. 2015.	Tutkittavat valittiin pitkäaikaisvankien joukosta. Määritelty vangiksi, joka oli ollut vankilassa 10-vuotta tutkimuksen alkaessa ja hänellä tulisi olemaan vielä ainakin 10-vuotta tuomiota jäljellä. 13 vankia otti osaa tutkimukseen. Viisi vangeista olivat olleet alle 18-vuotiaita, kun joutuivat vankeuteen.	Tutkimusmenetelmänä oli fenomenologinen menetelmä ja grounded teoreettinen lähestymistapa. Tutkimuksessa tutkittiin vuorovaikutusta ja identiteetin muuntelua miesten vankilassa.	Identiteetin kehittämisessä voitiin havaita kolme ajanjaksoa; varhainen vankeusaika, selkeyden aika sekä keski- ja myöhäinen kehitys. Rikollisen identiteetti on ryhmävaikutteen. Tällä identiteetin kehityskäyrällä voi olla merkitystä vangin kuntoutumiseen ja sopeutumiseen vankilan ulkopuoliseen elämään.	Identiteettiin vaikuttaa erilaiset elämäntilanteet. Identiteetti voi vaikuttaa vangin kuntoutumiseen ja sopeutumiseen vankilan ulkopuolella.
'I am the person now I was always meant to be': Identity reconstruction and narrative reframing in therapeutic community prisons. Criminology & Criminal Justice. Stevens, A 2012.	Eri vankiloista 43 + 10 + 20 vankia sekä vankeinhoitohenkilökuntaa. Tuomiot vaihtelivat 4 kk – 5 v. Tuomiot olivat tulleet ryöstelystä, väkivallasta tai seksuaalirikoksista.	Tutkimus oli haastattelututkimus. Tutkimusmetodi oli grounded theory.	Tutkijoiden mukaan vankien itsetunto koheni ja riippuvuus toisista väheni.	Rikoksesta luopumista selittävä teoria osoittaa, että henkilöt, jotka hylkäävät rikollisuuden, muuttavat identiteettiään ja kertomusta itsestään ja tuovat tilalle uuden "paremman minän", joka ei tiedollisesti eikä tunnetasolla ole yhteydessä rikollisuuteen.
"The Role of Criminal Social Identity in the Relationship between Criminal	N = 312, miesvankeja	Tutkimus tehty kyselylomakkeen avulla. Tutkimuksessa pyrittiin empiirisesti	Rikollinen ajattelutapa tukee sosiaalisen identiteetin teorian keskeisiä näkökulmia osoittaen epäsosiaalisen ystäväpiiri-	Tutkimuksen tuloksena todettiin, että SIT (social identity theory), on käyttökelpoinen rikollisen ajattelutavan syntyä kuvaavana teoriana.

<p>Friends and Criminal Thinking Style within a Sample of Recidivistic Prisoners. Journal of Human Behavior in the Social Environment.” Boduszek D ym. 2014.</p>		<p>testaamaan rikollisen sosiaalisen identiteetin vaikutus rikolliseen ajattelutapaan ja rikolliseen ystäväpiiriin rikoksen uusijoilla.</p>	<p>rin epäsuoran vaikutuksen rikolliseen ajattelutapaan. Sisäryhmän vaikutus ja ryhmäsiteet vaikuttivat kahteen kolmesta sosiaalista identiteettiä mittaavasta ulottuvuudesta, joita tähän tutkimukseen sovellettiin.</p>	
<p>“Doing time after time: an Interpretative Phenomenological Analysis of reformed ex-prisoners’ experiences of self-change, identity, and career opportunities. Psychology, Crime & Law” Aresti A ym. 2010.</p>	<p>5 miespuolista tutkittavaa. Tutkittavat olivat olleet vähintään kerran vankilassa kolme vuotta tai yli. Tutkittavat olivat olleet vapaana vähintään 2 vuotta ja pyrkineet saamaan vakiintuneen aseman yhteiskunnassa.</p>	<p>Tutkimuksessa käytettiin laadullista tutkimusotetta, jossa käytettiin puolistrukturoitua haastattelulomaketta. Hankittu tieto käsiteltiin tulokinnallisen fenomenologisen analyysin avulla.</p>	<p>Neljällä miehistä pitkä vankeusaika sai aikaan paljon jännitystä ja ahdistusta, jolloin miehet jopa kyseenalaistivat koko olemassaolonsa. Rikollisen tausta vaikutti myös miesten itsetuntoon.</p>	<p>Rikollisuudesta luopumiseen vaikuttavat päätökseen sitoutumisen aste ja sitoutuminen uuteen rooliin eli vahvat sosiaaliset siteet.</p>
<p>Working at the social clinical – community criminology interface: The George Mason. University inmate study. Journal of Social and Clinical Psychology. Tangle, June Price & Mashek, Debra & Stuewig, Jeffrey 2007.</p>	<p>N: 132 miesvankia</p>	<p>Tutkijat laativat työntekijöiden kanssa 25-osaisen asteikon. Aluksi vangin taustahistoria mutta myös avainkäsitteiden perustaso. Juuri ennen vapautumista tai toiseen laitokseen siirtymistä avainkäsitteen tutkittiin uudelleen. Vuosi vankilasta siirtymisen jälkeen vangit tutkittiin vielä.</p>	<p>Tutkimuksen mukaan on näyttöä siitä, että erilaiset ohjelmat ja palvelut vankila-aikana vähentävät kriminaalisia uskomuksia ja lisäävät sopeutumista edistäviä tunteita, kuten terve syyllisyyden tunne.</p>	<p>Rikolliset uskomukset ja syyllisyyden taipuvuus ovat ennustavia tekijöitä vankilasta vapautumisen jälkeiseen rikoksen uusimiseen tai uusimattomuuteen. Lisäksi tutkimus todensi, että vankilassa toimintaohjelmat ja palvelut vähentävät rikollisia uskomuksia ja tukevat terveen syyllisyyden kokemista.</p>

<p>Personality Structure among prisoners: How valid is the five-factor model, and can it offer support for Eysenck's theory of criminality? Criminal Behaviour and Mental Health. Ireland, Jane L. & Ireland, Carol A. 2011.</p>	<p>N=259, N=183, ryhmät miesvankeja.</p>	<p>Määrällinen tutkimus. Tutkimus selvitti viiden muuttujan mallin, FFM (five factor model) kliinistä hyödyllisyyttä. Kaksi riippumatonta vankiryhmää täytti lomakkeen: the International Personality Item Pool.</p>	<p>Molemmat otokset tuottivat enemmän myönteisiä persoonallisuuden piirteitä. Vankilassa olon pituus tai vangin ikä eivät vaikuttaneet ulospäin suuntautuneisuuteen. Vain toisessa ryhmässä, otoksessa, ikä vaikutti tunne-elämän vakauteen. Parhaiten soveltuva malli koostui viidestä tekijästä, mutta FFM mallissa oli vaihtelua.</p>	<p>Tutkimuksen mukaan tulee kiinnittää enemmän huomiota ympäristön vaikutukseen. Geneettiset tekijät eivät ole niin määräävät kuin Eysenck olettaa. FFM kuvaa persoonallisuutta viiden tekijän mukaan. FFM on pätevämpi malli kuvaamaan persoonallisuuden piirteitä, vaikkakaan ei aukoton. FFM tai PEN (Eysenck) ei sellaisenaan sovellu vankien persoonallisuuden testaamiseen. FFM malli osoittaa sen, että ympäristön vaikutukseen rikolliseen käytökseen pitäisi kiinnittää enemmän huomiota.</p>
--	--	--	--	--

<p>Behind bars but above the bar: Prisoners consider themselves more prosocial than non-prisoners. British Journal of Social Psychology. Sedicides, Constantine & Meek, Rosie & Alicke, Mark D & Taylor, Sareg 2014.</p>	<p>N=85, n=79 ryhmät miesvankeja</p>	<p>Tutkimuksen avulla pyrittiin selvittämään, päteekö BTAE efekti ihmisiin, joita yleensä pidetään keskivertoa alemman tasoisina. Vankeja pyydettiin vertailemaan itseään kahden lomakkeen avulla.</p>	<p>Rikostyyppi ei vaikuttanut tutkimustuloksiin. Tutkimuslöydökset vahvistavat BTAEn käyttöä motivoivana tekijänä vankien itsetunnon vahvistamisessa.</p>	<p>BTAE – the better than average effect. Ihmisille on tyypillistä arvioida itsensä keskivertoa paremmaksi. BTAE voi vaikuttaa negatiivisesti, jos omien ominaisuuksien yliarviointi on epärealistinen, eikä henkilö tunnista sitä. Tämä tulee esiin, jos henkilö todellisuudessa on keskitasoa huonompi tai moraalisesti tai eettisesti alemmalla tasolla tavoitetasoon nähden. BTAE voi vaikuttaa negatiivisesti, jos omien ominaisuuksien yliarviointi on epärealistinen, eikä henkilö tunnista sitä. Tämä tulee esiin, jos henkilö todellisuudessa on keskitasoa huonompi tai moraalisesti tai eettisesti alemmalla tasolla tavoitetasoon nähden.</p>
--	--------------------------------------	--	---	---

<p>”Omin sanoin. Elämän ja muutoksen tarinat vankilasta vapautteen.” Timonen, H. 2009.</p>	<p>Tutkimukseen osallistui seitsemän väkivaltarikoksista tuomittua miestä.</p>	<p>Menetelmänä käytetty narratiivista haastattelututkimusta. Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään Oma-ohjelmaan osallistuneiden vankien muutosprosessia.</p>	<p>Tutkimuksessa todettiin, että muutoshalukkuus lähtee yksilöstä itsestään, kukaan muu ei kykene siihen vaikuttamaan. Kuitenkin läheisten tuki ja kannustus on tärkeää muutoksen kannalta. Muutos on jokaisen yksilön kohdalla alkanut tietoisuudesta.</p>	<p>Identiteetti muuttuu ja muotoutuu muutosprosessin rinnalla, johon yksilö vaikuttaa valintojensa kautta.</p>
<p>Autobiography as educational scientific tool in penitentiary. Procedia-Social and Behavioral Sciences. Aleandri, Gabriella 2015.</p>	<p>Tutkimukseen osallistui 22 vankia, 16 naista ja 6 miestä. Ikäjakauma 37-64, joista 70 % oli peruskoulutus, 20 % lukiotason opinnot ja 10 % ei tietoa.</p>	<p>Omaelämäkertana on yksi tärkeimmistä henkilön kasvua ohjaavista menetelmistä. Tutkijat käyttivät aikuisten kirjoittamista sekä tunteiden ilmaisun työvälineenä, että ohjaajan (kouluttaja, opettaja) ja vangin välisen suhteen tutkimisen välineenä. Tutkimuksessa käytettiin alkuperäistä omaelämäkertakirjoittamista ja puolistrukturoitua haastattelua, joka koostui kuudestatoista etukäteen määritellystä kysymyksestä.</p>	<p>Tulokset osoittivat, että itses-tämme kertominen on osa henkilökohtaista kypsymisprosessia. Osallistujille merkityksellisiä kategorioita muodostivat tietyt ihmiset, kouluajan kokemukset, merkitykselliset tavat, rakkaussuhteet ja työ. Monet kirjoittajista mainitsivat kirjat tärkeiksi itselleen. Kirjoittajat kokivat työskentelyn pal-kitsevana ja tulivat siihen tulokseen, että he voivat edelleenkin suunnitella, oppia ja kasvaa.</p>	<p>Elinikäisen oppimisen näkökulmasta elämäkertakirjoittaminen antaa kirjoittajille mahdollisuuden jatkaa kehitystään ja elämänsä suunnittelua eteenpäin. Elämäkertakirjoittamisesta on hyötyä sekä henkilökohtaisella että sosiaalisella tasolla, koska se antaa kokemuksen luovuudesta ja tuotteliaisuudesta lisä-ten vakauden tunnetta.</p>

<p>Literary practice as a way to promote resilience. <i>Procedia – Social and Behavioral Sciences</i>, 132, 121-128. Reyzábal, M.V. 2014.</p>	<p>Projektiin osallistuneet henkilöt tulivat hyvin erilaisista taustoista kuten eri akateemisen tason opettajat, oppilaat eri kouluasteilta, monikulttuurisia ryhmiä, vangeja, kroonisesti sairastuneita naisia, mielen-terveyspotilaita</p>	<p>Teoreettisista ja käytännön harjoitteista tehtiin kvalitatiivinen analyysi. Yhtäältä tutkittiin asioita, jotka olivat yhteydessä osallistujien elämäntilanteeseen ja psykososiaalisiin ominaisuuksiin. Toisaalta heidän tilannettaan tarkasteltiin tiedon näkökulmasta ja verbaalisten taitojen näkökulmasta, lisäksi tarkasteltiin heidän suhdettaan kirjallisuuteen.</p>	<p>Tällä menetelmällä voidaan saada aikaan voimallinen prosessi sekä yksilön että yhteisön kasvussa. Se vaikuttaa paljon osallistujien luonteenlujuuden vahvistumiseen.</p>	<p>Menetelmä mahdollistaa myös yksittäisen osallistujan luomaan suhteita kirjailijaan, myötäelämisen kokemuksen, ihailun, samaistumisen, vaikka kirjailija edustaisi toista aikaakin, hänen kirjoittamansa voidaan päivittää nykyaikaan. Merkittävää on myös se, että ryhmän jäsenet voivat jakaa toisilleen, mitä ovat lukemassa ja kirjoittamassa.</p>
<p>In the Shade of performance. <i>Procedia – Social and Behavioral Sciences</i> 174, 3479-3486. Di Blasio, Barbara, 2015</p>	<p>Sosiaalisille ryhmille ja yksilöille, jotka ovat elämäntilanteestaan johtuen hajallaan tai juuttuneita</p>	<p>Tutkitaan kertomuksellista lähestymistapaa vankilateatteriin soveltamalla sosiaalista teatterimenetelmää</p>	<p>Aktiivisuus teatterin tekemisessä tukee vangin sopeutumista yhteiskuntaan ja ehkäisee uusrikollisuutta, koska rooleissaan he joutuvat jatkuvasti reflektoimaan toimintaansa ja samalla heidän persoonalliset ja sosiaaliset kykynsä paranevat.</p>	<p>Vangeja askarruttaa kuinka he selviävät siviilissä sortumatta uudelleen rikokseen. Kuinka voin saavuttaa haaveeni ja hallita aggressioni. Teatterilla on sosialisoiva tehtävä, Se tarjoaa mahdollisuuden itseilmaisuuksiin. Mielikuvitusta voi käyttää. Vankilaan ja sen mukana tuomiin negatiivisiin tunteisiin voi ottaa etäisyyttä. Uusia elämänmuotoja voi löytyä. Aggressio lievenee. Sosiaalista stigmaatiota voidaan käsitellä.</p>

<p>Procedia – Social and Behavioral Sciences 190, 323-333. Gazali, Mohd Izam, Meerah, Tamby Subhan Mohd, Putehd, Alis, Ghilan Taufiq Hail. 2015.</p>	<p>Haastateltavia oli kolme vankia. Yksi heistä oli päähaastateltava, joten kyseessä on ns. taustatutkimus.</p>	<p>Haastattelututkimus, jolla pyrittiin saamaan selville vankila-aikana myönteisen käytöksen saavuttamista tukevia seikkoja, vangin muuttamista rikollisesta ei-rikolliseksi, vapautumisen jälkeistä hyvää selviytymistä tukevia seikkoja</p>	<p>Haastattelun tärkein vaikuttava tekijä oli toivon näköalan luominen vankiin. Ennen vankilaan joutumistaan haastateltava oli köyhyyden takia ajautunut huumekauppiaksi. Vankilassa hän sopeutui vankilan ilmapiiriin. Haastateltava oli lukutaidoton, mutta kykeni luomaan sosiaalisia suhteita toisiin vankeihin. Merkittäväksi käänteeksi muodostui vankilaan tuotu uskova (Islam) opettaja, jonka opetusta haastateltava kuunteli. Opettaja teki vankiin merkittävän myönteisen vaikutuksen.</p>	<p>Rikoksesta pidättäytymiseen katsottiin vaikuttaneen katumus ja ”itseensä meneminen”, rikoksettoman elämän henkilökohtainen arvostaminen, itse-tuntemuksen ja itsekontrollin lisääntyminen, äkkirikastumisen harhakuvan väistyminen, sosiaalinen tuki vankilassa ja sen ulkopuolella, tietoisuus siitä, että ei halua tuottaa kenellekään harmia.</p>
<p>Ethnicity, identity and community cohesion in prison. LSE Research Online. Phillips, Coretta 2010</p>	<p>Tutkimuksissa tarkasteltiin maskuliinisuutta, uskontoa, ikää, sosiaaliluokkaa, kansallisuutta ja sitä kuinka nämä tekijät näkyvät vankila yhteisön yhtenäisyydessä.</p>	<p>Kirjallisuuskatsaus, johon on koottu englantilaisissa vankiloissa tehtyjen tutkimustulosten pääkohdat koskien vankiloiden alakulttuureja ja rasismia.</p>	<p>Vangit joutuvat läheiseen tekemiseen toistensa kanssa, koska vankilat ovat täynnä. He kokevat fyysistä ja psyykkistä deprivatiota, kyllästymistä ja yksityisyyden puutetta. Vankiloissa on lisäksi alakulttuureja. Eri etniset ryhmät hakeutuvat toistensa seuraan. Heidän välillään ei välttämättä ollut fyysisiä konflikteja. Sen sijaan välttelyä ja sanallista väkivaltaa oli havaittavissa.</p>	<p>Vapauden menetys, tavaroiden ja palvelujen menetys, heteroseksuaalisten suhteiden menetys, autonomian ja varmuuden menetys johtivat kaikilla nöyryytetyksi tulemisen ja epäinhimillistetyksi tulemisen tunteeseen.</p>